

กรมพัฒนาที่ดิน
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
2564

แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสม
ตามฐานข้อมูลแผนที่เกษตรเชิงรุก

**AGRI-
MAP**

BUENG KAN

จังหวัดบึงกาฬ

คำนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาได้มีการพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในด้านการเกษตรที่มีพลวัตค่อนข้างสูง และมีผลกระทบต่อประชากรจำนวนมาก กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ตระหนักถึงการนำระบบข้อมูลข่าวสารที่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตรได้มีการเข้าถึงที่สะดวกโดยเฉพาะเกษตรกร จึงได้มอบหมายให้กรมพัฒนาที่ดินเป็นหน่วยงานหลักจัดทำ “แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมตามฐานข้อมูลแผนที่เกษตรเชิงรุก (Agri-Map)” ของแต่ละจังหวัดขึ้น

Agri-Map คือ แผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก โดยบูรณาการข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรจากทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำหรับใช้เป็นเครื่องมือบริหารจัดการการเกษตรไทยอย่างมีประสิทธิภาพครอบคลุมทุกพื้นที่ มีการปรับข้อมูลให้ทันสมัย และพัฒนาเพิ่มความสะดวกการใช้งานให้เกิดการเข้าถึงข้อมูลโดยง่าย พร้อมทั้งสามารถติดตามข้อมูลความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้องและรอบด้าน ครอบคลุมการนำไปใช้ประโยชน์ทุกด้าน ที่สำคัญเป็นการนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้กับข้อมูลด้านการเกษตร ซึ่งสามารถตอบโจทย์การช่วยเหลือและแก้ปัญหาให้กับเกษตรกรในรายพื้นที่ ได้เป็นอย่างดี ใช้งานบนคอมพิวเตอร์หรือแท็บเล็ต ที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตผ่านหน้าเว็บไซต์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ www.moac.go.th/a4policy-alltype-391191791794 หรือ <https://agri-map-online.moac.go.th/> ซึ่งจะมีเอกสารคู่มือการใช้ให้ศึกษาและสามารถดาวน์โหลดได้

แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมของแต่ละจังหวัดสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เช่น โครงการ 1 ตำบล 1 กลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่ โครงการเกษตรอินทรีย์ โครงการบริหารจัดการเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับสินค้าเกษตรที่สำคัญ (Zoning by Agri-Map) โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ โครงการ Smart Farmer เป็นต้น และยังเป็นข้อมูลกลางในการปฏิบัติงานร่วมกันของหน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัด ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต่อไป

รูปเล่มเอกสารแนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสม จังหวัดบึงกาฬ
<http://www.ddd.go.th/Agri-Map/Data/NE/bkn.pdf>

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
สารบัญ	ก
สารบัญตาราง	ข
สารบัญภาพ	ค
แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมของจังหวัด “บึงกาฬ”	
1. ข้อมูลทั่วไป	1
2. การวิเคราะห์พืชเศรษฐกิจหลัก	4
2.1 ยางพารา	5
2.2 ข้าว	9
2.3 ปาล์มน้ำมัน	13
2.4 มันสำปะหลัง	16
3. พืชเศรษฐกิจอนาคตไกลของจังหวัด	19
4. แนวทางการส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ	20
เอกสารอ้างอิง	25
ภาคผนวก	27

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1	สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันของจังหวัดบึงกาฬ	3
ตารางที่ 2	พื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจที่มีพื้นที่ปลูกมาก 4 ลำดับแรกของ จังหวัดบึงกาฬ	5
ตารางที่ 3	พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของยางพารารายอำเภอ จังหวัดบึงกาฬ	6
ตารางที่ 4	พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตยางพารา	8
ตารางที่ 5	พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของข้าว รายอำเภอ จังหวัดบึงกาฬ	10
ตารางที่ 6	พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตข้าว	12
ตารางที่ 7	พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของปาล์มน้ำมัน รายอำเภอ จังหวัดบึงกาฬ	14
ตารางที่ 8	พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตปาล์มน้ำมัน	16
ตารางที่ 9	พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของมันสำปะหลังรายอำเภอ จังหวัดบึงกาฬ	17
ตารางผนวกที่ 1	ข้อมูลตำบลจำแนกรายอำเภอจังหวัดบึงกาฬ	29
ตารางผนวกที่ 2	พื้นที่ชลประทานจังหวัดบึงกาฬจำแนกรายอำเภอ ตำบล	36
ตารางผนวกที่ 3	ระดับน้ำเก็บกักของอ่างเก็บน้ำในจังหวัดบึงกาฬ	36
ตารางผนวกที่ 4	พื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินจำแนกรายอำเภอ ตำบล	37
ตารางผนวกที่ 5	กิจกรรมการเกษตรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรจังหวัดบึงกาฬ	38
ตารางผนวกที่ 6	ทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพร จังหวัดบึงกาฬ	38
ตารางผนวกที่ 7	โรงงานและแหล่งรับซื้อสินค้าเกษตรในพื้นที่จังหวัดบึงกาฬ	38

สารบัญภาพ

		หน้า
ภาพที่ 1	หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินธาตุพนม	31
ภาพที่ 2	หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินนครพนม	32
ภาพที่ 3	หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินร้อยเอ็ด	33
ภาพที่ 4	หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินห้วยแถลง	34
ภาพที่ 5	หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินวังน้ำเขียว	35
ภาพที่ 6	ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจยางพารา จังหวัดบึงกาฬ	39
ภาพที่ 7	พื้นที่ปลูกยางพาราบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดบึงกาฬ	40
ภาพที่ 8	ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจข้าว จังหวัดบึงกาฬ	41
ภาพที่ 9	พื้นที่ปลูกข้าวบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดบึงกาฬ	42
ภาพที่ 10	ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจปาล์มน้ำมัน จังหวัดบึงกาฬ	43
ภาพที่ 11	พื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดบึงกาฬ	44
ภาพที่ 12	ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจมันสำปะหลัง จังหวัดบึงกาฬ	45
ภาพที่ 13	พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดบึงกาฬ	46

1. ข้อมูลทั่วไป

จังหวัดบึงกาฬ มีพื้นที่ 4,305.746 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,691,091 ไร่ ตั้งอยู่จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ประกอบด้วย 8 อำเภอ 53 ตำบล (ตารางผนวกที่ 1) มีประชากร 422,042 คน (กรมการปกครอง, 2563)

1.1 อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อ	สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ทิศใต้	ติดต่อ	จังหวัดสกลนคร
ทิศตะวันออก	ติดต่อ	จังหวัดนครพนม
ทิศตะวันตก	ติดต่อ	จังหวัดหนองคาย

1.2 ภูมิประเทศ

สภาพภูมิประเทศของจังหวัดบึงกาฬ โดยทั่วไปเป็นพื้นที่ราบสูง มีพื้นที่สูงต่ำสลับเป็นลูกคลื่นอยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลางโดยเฉลี่ย 100 - 200 เมตร ประกอบด้วยลักษณะภูมิประเทศดังนี้

- 1) ที่พื้นที่เป็นคลื่นลอนลาด กระจายอยู่ทุกอำเภอเป็นหย่อม ๆ ซึ่งเป็นพื้นที่ทำนาส่วนใหญ่ และปลูกพืชไร่ พืชสวน และป่าธรรมชาติ
- 2) ที่พื้นที่เป็นคลื่นลอนชันและเป็นเขาเป็นป่าธรรมชาติ เช่น ป่าไม้เต็งรังและป่าเบญจพรรณ พบในเขตอำเภอบึงกาฬ อำเภอเซกา อำเภอบึงโขงหลง อำเภอศรีวิไล อำเภอบุ่งคล้า และอำเภอพรเจริญ
- 3) สภาพพื้นที่เป็นภูเขาที่มีความสูงชัน เป็นบริเวณเทือกเขาต่าง ๆ ในเขตอำเภอเมืองบึงกาฬ อำเภอบุ่งคล้า อำเภอเซกา และอำเภอบึงโขงหลง

1.3 ภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศของจังหวัดบึงกาฬ ได้รับอิทธิพลของมรสุมที่พัดประจำฤดูกาล 2 ชนิด คือ มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงประมาณเดือนกุมภาพันธ์ ทำให้มีอากาศหนาวเย็นและแห้ง และมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม ทำให้มีฝนตกชุกทั่วไป มี 3 ฤดู ได้แก่ ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม อากาศร้อนอบอ้าว เดือนเมษายนมีอากาศร้อนอบอ้าวที่สุด ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม อากาศชุ่มชื้นและมีฝนตกชุก ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ อากาศหนาวเย็นและแห้ง อากาศหนาวจัดในบางวันและอากาศหนาวมากที่สุดอยู่ในช่วงเดือนธันวาคมถึงเดือนมกราคม อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 32.3 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 22.0 องศาเซลเซียส

1.4 ทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินของจังหวัดบึงกาฬ แบ่งตามภูมิสัณฐาน ลักษณะทางธรณีวิทยา และวัตถุดินกำเนิดดิน ได้ดังนี้

1) ที่ราบน้ำท่วมถึง (Flood plain) ที่ราบริมแม่น้ำหรือลำธาร หน้าฝนหรือหน้าน้ำ มักมีน้ำท่วมเป็นครั้งคราว เป็นสภาพพื้นที่ที่เกิดจากการทับถมของตะกอนน้ำพา และมีตะกอนเพิ่มมากขึ้นหลังน้ำท่วม แบ่งเป็น

(1) สันดินริมน้ำ (Levee) เป็นที่ดอน เกิดจากการทับถมของตะกอนน้ำพาบริเวณริมฝั่งแม่น้ำ เป็นสันนูนขนานไปกับริมฝั่งแม่น้ำ การระบายน้ำค่อนข้างดีถึงดี เนื้อดินค่อนข้างหยาบ อาทิ ชุดดินชุมพลบุรี (Chp)

(2) ส่วนต่ำของสันดินริมน้ำ (Lower part of levee) เป็นดินลุ่ม มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ ดินลึกมาก เนื้อดินร่วนหยาบถึงดินทรายแป้งละเอียด มีสีเทาและน้ำตาลปนเทา การระบายน้ำค่อนข้างเร็ว อาทิ ชุดดินธาตุพนม (Tp)

(3) ที่ลุ่มหลังสันดินริมน้ำ (Back swamp, basin) เป็นที่ลุ่มน้ำขังอยู่ระหว่างสันดินริมน้ำกับตะพักลำน้ำหรือด้านข้างหุบเขา การระบายน้ำค่อนข้างเร็วถึงเร็ว ดินลึกมาก เนื้อดินเหนียวละเอียด สีเทาและน้ำตาลปนเทา การระบายน้ำเร็ว อาทิ ชุดดินศรีสงคราม (Ss)

2) ที่ราบตะกอนน้ำพา (Alluvial plain) เป็นบริเวณที่ได้รับอิทธิพลของแม่น้ำหรือลำน้ำสาขา วัตถุประสงค์กำเนิดดินเป็นตะกอนน้ำพา (Alluvium) มีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบขนาดใหญ่สองฝั่งแม่น้ำ แต่ละฝั่งอาจมีที่ราบแบบขั้นบันไดหรือตะพักได้หลายระดับ แบ่งเป็น

(1) ตะพักลำน้ำระดับต่ำ (Low terrace) เป็นที่ลุ่ม มีสภาพพื้นที่ราบเรียบ ดินลึกมาก เนื้อดินอาจเป็นดินเหนียวละเอียดถึงดินทรายแป้งละเอียด สีเทา น้ำตาลปนเทา และน้ำตาล มีจุดประสีต่างๆ การระบายน้ำค่อนข้างเร็วถึงเร็ว เช่น ชุดดินนครพนม (Nn) และชุดดินหนองบุญนา (Nbn)

(2) ตะพักลำน้ำระดับกลางและระดับสูง (Middle and high terrace) เป็นที่ดอน มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาด ดินตื้นถึงชั้นกรวดลูกรังถึงดินลึกมาก เนื้อดินเป็นดินร่วนหยาบ ดินร่วนละเอียดหรือดินร่วนปนชื้นส่วนหยาบมาก สีน้ำตาล เหลือง น้ำตาลปนแดง ไปจนถึงแดง การระบายน้ำดีปานกลางถึงดี อาทิ ชุดดินแมริม (Mr)

3) พื้นเกือบราบ (Peneplain) เป็นภูมิลักษณะของพื้นผิวดินภายหลังการกร่อน เกิดจากการผุพังด้วยกระบวนการกร่อนทำลายโดยน้ำ ทำให้พื้นที่สูงเดิมซึ่งขรุขระและสูงต่ำแตกต่างกันมาก มีระดับต่ำลงจนมีลักษณะคล้ายลูกคลื่นลอนลาดหรือพื้นที่เกือบราบ วัตถุประสงค์กำเนิดดินเกิดจากการผุพังสลายตัวอยู่กับที่หรือเคลื่อนย้ายมาในระยะทางไม่ไกล ดินจึงมีลักษณะเด่นตามวัตถุประสงค์กำเนิดหรือหินที่รองรับอยู่ด้านล่างและระดับการพัฒนาตัวของดิน แบ่งเป็น

(1) พื้นที่แบบราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย การระบายน้ำค่อนข้างเร็วถึงเร็ว ในบริเวณที่ราบลุ่มหรือที่ราบ หรือตามร่องระหว่างที่ดอนหรือเนิน เนื้อดินส่วนใหญ่มีทรายปน มีสีเทาหรือน้ำตาลปนเทา พบจุดสีต่าง ๆ ถัดขึ้นมาบริเวณพื้นที่ที่ค่อนข้างราบเรียบถึงเป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย มีสีน้ำตาล น้ำตาลปนเหลือง และเหลือง และมีจุดประสีเทาค่อนข้างชัดเจน โดยเฉพาะในช่วงตอนบนเนื่องจากการขังน้ำ พบจุดประสีเหลือง น้ำตาล หรือแดงในดินล่าง มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็วถึงดีปานกลาง อาจพบชั้นดินเหนียวในตอนล่างของหน้าตัด และอาจพบชั้นลูกรังในช่วงที่เปลี่ยนจากเนื้อดินหยาบเป็นเนื้อดินละเอียด ค่าปฏิกริยาดินในสนามส่วนใหญ่เป็นกรดจัดถึงเป็นกลาง เช่น ชุดดินร้อยเอ็ด (Re) และชุดดินสีทน (St)

(2) พื้นที่ลูกคลื่นลอนลาด ลูกคลื่นลอนชัน และเนินเขา ดินลึกและลึกปานกลาง เนื้อดินมีทรายปน ได้แก่ ดินร่วนเหนียวปนทราย ดินร่วนปนทราย ดินทรายปนดินร่วน สีน้ำตาล น้ำตาลปนแดง อาจพบจุดประสีต่าง ๆ ลูกรัง และเศษหินปะปนในตอนล่างของหน้าตัดดิน การระบายน้ำค่อนข้างดีถึงดี เช่น ชุดดินห้วยแกลง (Ht) ชุดดินพระทองคำ (Ptk)

4) **ที่ลาดเชิงเขา (Piedmont) เขา (Hill) ภูเขา (Mountain)** มีสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดถึงเนินเขา ที่เกิดจากการที่หินผุพังสลายตัวอยู่กับที่หรือถูกเคลื่อนย้ายโดยแรงโน้มถ่วงของโลก ในระยะทางใกล้ ๆ และถูกควบคุมด้วยลักษณะของโครงสร้างทางธรณีวิทยา ส่วนใหญ่พบหินปะปนในหน้าตัดดินและลอยหน้า พื้นที่จังหวัดบึงกาฬพัฒนาจากหินทราย ดินต้นถึงชั้นเศษหินหรือหินพื้นถึงดินลึกมาก เนื้อดินเป็นทรายปนดินร่วนถึงดินร่วนปนชื้นส่วนหยาบมาก สีแดง น้ำตาล และน้ำตาลปนแดง การระบายน้ำดีถึงดีมากเกินไป พบเศษหินปะปนในหน้าตัดดินหรือบนผิวดิน อาทิ ชุดดินวังน้ำเขียว (Wk) ซึ่งได้แสดงรายละเอียดของชุดดินที่พบมากของจังหวัดบึงกาฬ ในภาพที่ 1 - 5

1.5 สภาพการใช้ที่ดิน

สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันของจังหวัดบึงกาฬ จากฐานข้อมูลแผนที่สภาพการใช้ที่ดินของกรมพัฒนาที่ดิน (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันของจังหวัดบึงกาฬ

ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	113,689	4.22
พื้นที่เกษตรกรรม	2,081,390	77.36
พื้นที่นา	616,791	22.94
พืชไร่	19,359	0.73
ไม้ผล	4,355	0.16
พืชสวน	1,051	0.04
ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์	877	0.03
พืชน้ำ	32	-
สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	1,824	0.06
พื้นที่ป่าไม้	161,113	5.98
พื้นที่น้ำ	167,858	6.23
พื้นที่เบ็ดเตล็ด	167,041	6.21
รวม	2,691,091	100.00

ที่มา: กรมพัฒนาที่ดิน, 2562

1.6 พื้นที่ชลประทาน

จังหวัดบึงกาฬมีเนื้อที่ชลประทาน 1,390.15 ไร่ (ร้อยละ 0.05 ของพื้นที่จังหวัด) พบอยู่ในอำเภอโซ่พิสัย และมีอ่างเก็บน้ำที่สำคัญ 2 อ่าง มีศักยภาพในการเก็บกักน้ำได้รวม 4.36 ล้านลูกบาศก์เมตร อยู่ในอำเภอโซ่พิสัย และอำเภอบุ่งคล้า (ตารางผนวกที่ 2 และตารางผนวกที่ 3)

1.7 เขตปฏิรูปที่ดิน

เขตปฏิรูปที่ดินในพื้นที่จังหวัดบึงกาฬ มีเนื้อที่ 1,264,546 ไร่ (ร้อยละ 46.99 ของพื้นที่จังหวัด) โดยอำเภอที่มีพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินมากที่สุด ได้แก่ อำเภอโซ่พิสัย อำเภอเมืองบึงกาฬ และอำเภอเซกา ตามลำดับ (ตารางผนวกที่ 4)

1.8 การขึ้นทะเบียนเกษตรกร

จากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรของกรมส่งเสริมการเกษตร จังหวัดบึงกาฬ มีการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์ทั้งหมดในปี 2563 จำนวน 106,801 ราย รวมพื้นที่ 1,342,728 ไร่ สำหรับพื้นที่ดำเนินการแต่ละกิจกรรมรวมกันมากกว่า 500 ไร่ มีจำนวน 12 กิจกรรม และกิจกรรมที่มีพื้นที่ปลูกมากที่สุด ได้แก่ ยางพารา ข้าวนาปี ปาล์มน้ำมัน เป็นต้น (ตารางผนวกที่ 5)

ทะเบียนเกษตรกรพืชสมุนไพร จากฐานข้อมูลกลาง (Farmer one) ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร เกษตรกรได้ขึ้นทะเบียนปลูกพืชสมุนไพรในจังหวัดบึงกาฬ พื้นที่ 50 ไร่ เกษตรกร 7 ราย มีพืชสมุนไพรหลัก 3 ชนิด สมุนไพรที่มีการปลูกมาก คือ ตะไคร้หอม และพริกไทย (ตารางผนวกที่ 6)

1.9 ที่ตั้งโรงงานและแหล่งรับซื้อสินค้าเกษตร

จังหวัดบึงกาฬมีแหล่งรับซื้อสินค้าเกษตรและสหกรณ์การเกษตรที่สำคัญ จำนวน 40 แห่ง และที่ตั้งโรงงานทางการเกษตร 22 แห่ง (ตารางผนวกที่ 7)

2. การวิเคราะห์พืชเศรษฐกิจหลัก

พืชเศรษฐกิจที่สำคัญพิจารณาจากพืชที่มีพื้นที่ปลูกมากและมีมูลค่าการส่งออกหรือแปรรูป โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประกาศพืชเศรษฐกิจ 13 ชนิดพืช ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา ปาล์มน้ำมัน อ้อยโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ สับปะรดโรงงาน ลำไย เงาะ ทุเรียน มังคุด มะพร้าว และกาแฟ จากพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจดังกล่าว กรมพัฒนาที่ดินกำหนดระดับความเหมาะสมของพื้นที่ปลูกรายจังหวัด โดยวิเคราะห์จากสภาพพื้นที่ ลักษณะของดิน ปริมาณน้ำฝน แหล่งน้ำชลประทาน ร่วมกับการจัดการพื้นที่และลักษณะรายพืช โดยแบ่งระดับความเหมาะสม เป็น 4 ระดับ ได้แก่

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมสูง (S1) การปลูกพืชให้ผลตอบแทนสูง

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมปานกลาง (S2) การปลูกพืชให้ผลตอบแทนสูง แต่พบข้อจำกัดบางประการซึ่งสามารถบริหารจัดการได้

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีข้อจำกัดบางประการของดินและน้ำ ส่งผลให้การผลิตพืชให้ผลตอบแทนต่ำ การใช้พื้นที่ต้องใช้ต้นทุนสูงในการจัดการ และมีความเสี่ยงจากน้ำท่วมและขาดน้ำ

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N)

จังหวัดบึงกาฬ มีพื้นที่พืชเศรษฐกิจสำคัญที่ปลูกมาก 4 ลำดับแรก ได้แก่ ยางพารา ข้าว ปาล์มน้ำมัน และมันสำปะหลัง (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 พื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจที่มีพื้นที่ปลูกมาก 4 ลำดับแรกของจังหวัดบึงกาฬ

พืชเศรษฐกิจ	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละของพื้นที่เกษตรกรรม
1. ยางพารา	973,184	46.76
2. ข้าว	545,124	26.15
3. ปาล์มน้ำมัน	28,074	1.34
4. มันสำปะหลัง	7,352	0.35

ที่มา: <https://agri-map-online.moac.go.th>, 2564

2.1 ยางพารา

ยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัดบึงกาฬ จากฐานข้อมูลในแผนที่เกษตรเชิงรุก หรือ Agri-Map Online วิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้ (ตารางที่ 3 และภาพที่ 6 – 7)

1) การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ปลูกยางพารา

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 77,595 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.40 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน พบมากอยู่ในอำเภอเมืองบึงกาฬ 27,174 ไร่ อำเภอโซ่พิสัย 16,232 ไร่ และอำเภอบึงโขงหลง 8,550 ไร่

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 831,448 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 36.55 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอเซกา 248,462 ไร่ อำเภอเมืองบึงกาฬ 148,517 ไร่ และอำเภอโซ่พิสัย 126,020 ไร่

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 632,804 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 27.80 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน พบมากอยู่ในอำเภอเมืองบึงกาฬ 205,304 ไร่ อำเภอพรเจริญ 102,569 ไร่ อำเภอโซ่พิสัย 96,542 ไร่

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 734,277 ไร่

2) การวิเคราะห์พื้นที่ปลูกยางพาราในปัจจุบัน ซึ่งจำแนกตามชั้นความเหมาะสมของที่ดินได้ดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 17,969 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 23.16 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากอยู่ในอำเภอเมืองบึงกาฬ 10,245 ไร่ อำเภอบึงคล้า 2,442 ไร่ และอำเภอปากคาด 2,098 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 644,839 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 77.56 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากอยู่ในอำเภอเซกา 172,203 ไร่ อำเภอเมืองบึงกาฬ 123,529 ไร่ และอำเภอโซ่พิสัย 97,968 ไร่

(3) พื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 310,259 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 49.03 ของพื้นที่ศักยภาพเล็กน้อย พบมากอยู่ในอำเภอเมืองบึงกาฬ 114,130 ไร่ อำเภอพรเจริญ 75,453 ไร่ และอำเภอโซ่พิสัย 54,432 ไร่

(4) พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 117 ไร่

3) **พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ** คือ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการปลูกยางพาราแต่ไม่ใช้พื้นที่ปลูกพิจารณาจากพื้นที่ศักยภาพของที่ดินสำหรับการปลูกยางพารา และพื้นที่ปลูกยางพาราในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง) พบว่าจังหวัดบึงกาฬมีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และความเหมาะสมปานกลาง (S2) รวมทั้งสิ้น 246,233 ไร่ โดยอำเภอที่มีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเซกา 80,981 ไร่ รองลงมาได้แก่ อำเภอโซ่พิสัย 43,750 ไร่ อำเภอเมืองบึงกาฬ 41,917 ไร่ และอำเภอบึงโขงหลง 20,077 ไร่ ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูงคงเหลือ (S1) มีเนื้อที่ 59,624 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 76.84 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากในอำเภอเมืองบึงกาฬ 16,929 ไร่ อำเภอโซ่พิสัย 15,698 ไร่ และอำเภอบึงโขงหลง 7,079 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลางคงเหลือ (S2) มีเนื้อที่ 186,609 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 24.44 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากในอำเภอเซกา 76,259 ไร่ อำเภอเมืองบึงกาฬ 24,988 ไร่ และอำเภอศรีวิไล 18,602 ไร่

ตารางที่ 3 พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของยางพารารายอำเภอ จังหวัดบึงกาฬ

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
เซกา	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	4,952 (100.00%)	248,462 (100.00%)	95,943 (100.00%)	169,259 (100.00%)	518,616 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	230 (4.64%)	172,203 (69.31%)	20,612 (21.48%)	-	193,045 (37.22%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	4,722 (95.36%)	76,259 (30.69%)	-	-	80,981 (15.61%)
โซ่พิสัย	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	16,232 (100.00%)	126,020 (100.00%)	96,542 (100.00%)	130,671 (100.00%)	369,465 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	534 (3.29%)	97,968 (77.74%)	54,432 (56.38%)	7 (0.01%)	152,941 (41.40%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	15,698 (96.71%)	28,052 (22.26%)	-	-	43,750 (11.84%)
บึงโขงหลง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	8,550 (100.00%)	67,460 (100.00%)	37,465 (100.00%)	56,074 (100.00%)	169,549 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	1,453 (16.99%)	54,480 (80.76%)	10,237 (27.32%)	-	66,170 (39.03%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	7,097 (83.01%)	12,980 (19.24%)	-	-	20,077 (11.84%)
บุงคล้า	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	7,021 (100.00%)	32,791 (100.00%)	11,672 (100.00%)	32,716 (100.00%)	84,200 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	2,442 (34.78%)	26,801 (81.73%)	2,373 (20.33%)	110 (0.34%)	31,726 (37.68%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	4,579 (65.22%)	5,990 (18.27%)	-	-	10,569 (12.55%)

ตารางที่ 3 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
ปากคาด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	6,739 (100.00%)	83,727 (100.00%)	36,695 (100.00%)	46,390 (100.00%)	173,524 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	2,098 (31.26%)	74,301 (88.74%)	10,571 (28.81%)	-	86,970 (50.12%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	4,641 (69.14%)	9,426 (11.26%)	-	-	14,067 (8.11%)
พรเจริญ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	6,880 (100.00%)	32,096 (100.00%)	102,569 (100.00%)	90,599 (100.00%)	232,144 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	908 (13.20%)	21,784 (67.87%)	75,453 (73.56%)	-	98,145 (42.28%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	5,972 (86.80%)	10,312 (32.13%)	-	-	16,284 (7.01%)
เมืองบึงกาฬ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	27,174 (100.00%)	148,517 (100.00%)	205,304 (100.00%)	143,087 (100.00%)	524,082 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	10,245 (37.70%)	123,529 (83.17%)	114,309 (55.68%)	-	248,083 (47.34%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	16,929 (62.30%)	24,988 (16.83%)	-	-	41,917 (8.00%)
ศรีวิไล	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	74 (100.00%)	92,375 (100.00%)	46,614 (100.00%)	65,482 (100.00%)	204,545 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	61 (82.43%)	73,773 (79.86%)	22,273 (47.78%)	-	96,107 (46.99%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	13 (17.57%)	18,602 (20.14%)	-	-	18,615 (9.10%)
รวมทั้งจังหวัด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	77,595 (100.00%)	831,448 (100.00%)	632,804 (100.00%)	734,277 (100.00%)	2,276,124 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	17,969 (23.16%)	644,839 (77.56%)	310,259 (49.03%)	117 (0.02%)	973,184 (42.76%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	59,624 (76.84%)	186,609 (24.44%)	-	-	246,233 (10.82%)

ทั้งนี้ในการส่งเสริมการปลูกพืชจะพิจารณาเฉพาะพื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) เท่านั้น เนื่องจากสภาพพื้นที่ปลูกพืชตรงตามศักยภาพของดิน การลงทุนต่ำก็สามารถเพิ่มผลผลิตได้ จึงควรส่งเสริมในพื้นที่ดังกล่าว

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพพื้นที่ร่วมกับพื้นที่ปลูกพืชในปัจจุบัน พบว่า พื้นที่ที่ควรพิจารณาให้มีการปรับเปลี่ยนไปปลูกยางพารา คือ บริเวณที่เป็นพื้นที่ปลูกข้าว (S3+N) 44,275 ไร่ และพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง (S3) 2,173 ไร่ แต่เนื่องจากนโยบายของคณะกรรมการนโยบายบริหารจัดการข้าวต้องการรักษาคุณภาพผลผลิตข้าว ดังนั้น จึงควรพิจารณาปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดอื่นที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตยางพารา

อำเภอ	ข้าว (ไร่)			มันสำปะหลัง (ไร่)		
	S3	N	รวม	S3	N	รวม
เซกา	17,144	1,580	18,724	1,568	-	1,568
โซ่พิสัย	3,879	2,066	5,945	433	-	433
บึงโขงหลง	3,369	85	3,454	43	-	43
บึงคล้า	151	23	174	-	-	-
ปาดคาค	2,121	392	2,513	16	-	16
พรเจริญ	1,781	382	2,163	45	-	45
เมืองบึงกาฬ	3,709	265	3,974	59	-	59
ศรีวิไล	6,580	748	7,328	9	-	9
รวม	38,734	5,541	44,275	2,173	-	2,173

4) แนวทางการจัดการ

(1) พื้นที่ที่มีความเหมาะสมควรส่งเสริมการผลิต (S1 หรือ S2) ควรสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกยางพาราต่อไปเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ซึ่งการปลูกยางพาราในพื้นที่ดังกล่าวข้างต้นสามารถนำไปสู่การต่อยอดโครงการที่สำคัญต่าง ๆ ได้ เช่น ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เกษตรแม่นยำ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกยางพาราในบริเวณที่มีความเหมาะสมสูง (S1) คือพื้นที่ปลูกยางพาราในที่ดินที่ไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพต่อการปลูกยางพารา ซึ่งควรสงวนไว้เป็นแหล่งปลูกยางพาราของจังหวัด โดยกระจายอยู่ในอำเภอเมืองบึงกาฬ อำเภอบึงคล้า และอำเภอปากคาด เป็นต้น

พื้นที่ปลูกยางพาราในบริเวณที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) คือพื้นที่ปลูกยางพาราในดินที่มีข้อจำกัดทางกายภาพบางประการต่อการปลูกยางพารา เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความเป็นกรดเป็นด่าง และแหล่งน้ำ โดยกระจายอยู่ในอำเภอเซกา อำเภอเมืองบึงกาฬ และอำเภอโซ่พิสัย

(2) พื้นที่ที่ควรปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) ควรสนับสนุนให้เข้าโครงการปรับเปลี่ยนการผลิต เช่น ทำการเกษตรผสมผสานหรือพืชที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า โดยพิจารณาแหล่งรับซื้อร่วมด้วย

2.2 ข้าว

ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัดบึงกาฬในลำดับที่ 2 จากฐานข้อมูลในแผนที่เกษตรเชิงรุก หรือ Agri-Map Online วิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้ (ตารางที่ 5 และภาพที่ 8 - 9)

1) การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ปลูกข้าว

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 176,751 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 7.76 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน พบมากอยู่ในอำเภอเซกา 53,356 ไร่ อำเภอเมืองบึงกาฬ 43,294 ไร่ และอำเภอโซ่พิสัย 23,251 ไร่

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 635,486 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 27.93 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน พบมากอยู่ในอำเภอโซ่พิสัย 148,070 ไร่ อำเภอเซกา 107,251 ไร่ และอำเภอพรเจริญ 100,643 ไร่

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 58,586 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.57 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน พบมากอยู่ในอำเภอเซกา 23,913 ไร่ อำเภอศรีวิไล 9,247 ไร่ และอำเภอบึงโขงหลง 7,678 ไร่

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 1,404,421 ไร่

2) การวิเคราะห์พื้นที่ปลูกข้าวในปัจจุบัน ซึ่งจำแนกตามชั้นความเหมาะสมของที่ดิน ได้ดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 92,695 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 52.44 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากอยู่ในอำเภอเซกา 32,239 ไร่ อำเภอเมืองบึงกาฬ 19,703 ไร่ และอำเภอโซ่พิสัย 11,863 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 308,593 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 48.56 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากอยู่ในอำเภอโซ่พิสัย 69,065 ไร่ อำเภอเซกา 53,903 ไร่ และอำเภอพรเจริญ 48,2031 ไร่

(3) พื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 38,610 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 65.90 ของพื้นที่ศักยภาพเล็กน้อย พบมากอยู่ในอำเภอเซกา 17,089 ไร่ อำเภอศรีวิไล 6,559 ไร่ และอำเภอโซ่พิสัย 3,866 ไร่

(4) พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 105,226 ไร่

3) **พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ** คือ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการปลูกข้าวแต่ไม่ใช่พื้นที่ปลูก พิจารณาจากพื้นที่ศักยภาพของที่ดินสำหรับการปลูกข้าว และพื้นที่ปลูกข้าวในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง) พบว่าจังหวัดบึงกาฬมีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และความเหมาะสมปานกลาง (S2) รวมทั้งสิ้น 410,949 ไร่ โดยอำเภอที่มีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือมากที่สุด ได้แก่ อำเภอโซ่พิสัย 90,393 ไร่ อำเภอเซกา 74,465 ไร่ อำเภอเมืองบึงกาฬ 72,343 ไร่ อำเภอพรเจริญ 59,634 ไร่ ตามลำดับ มีรายละเอียดดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูงคงเหลือ (S1) มีเนื้อที่ 84,056 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 47.56 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากในอำเภอเมืองบึงกาฬ 23,591 ไร่ อำเภอเซกา 21,117 ไร่ และอำเภอโซ่พิสัย 11,388 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลางคงเหลือ (S2) มีเนื้อที่ 326,893 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 51.44 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากในอำเภอโซ่พิสัย 79,005 ไร่ อำเภอเซกา 53,348 ไร่ และอำเภอพรเจริญ 52,612 ไร่

ตารางที่ 5 พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของข้าวรายอำเภอ จังหวัดบึงกาฬ

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ขึ้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
เซกา	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	53,356 (100.00%)	107,251 (100.00%)	23,913 (100.00%)	334,159 (100.00%)	518,679 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	32,239 (60.42%)	53,903 (50.26%)	17,089 (71.46%)	42,453 (12.70%)	145,684 (28.09%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	21,117 (39.58%)	53,348 (49.74%)	- -	- -	74,465 (14.36%)
โซ่พิสัย	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	23,251 (100.00%)	148,070 (100.00%)	4,580 (100.00%)	193,762 (100.00%)	369,663 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	11,863 (51.02%)	69,065 (46.64%)	3,866 (84.41%)	9,945 (5.13%)	94,739 (25.63%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	11,388 (48.98%)	79,005 (53.36%)	- -	- -	90,393 (24.45%)
บึงโขงหลง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	7,549 (100.00%)	57,408 (100.00%)	7,678 (100.00%)	96,677 (100.00%)	169,312 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	4,652 (61.62%)	29,948 (52.17%)	3,358 (43.74%)	-	37,958 (22.42%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	2,897 (38.38%)	27,460 (47.83%)	- -	- -	30,357 (17.93%)
บุ่งคล้า	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	7,650 (100.00%)	18,181 (100.00%)	244 (100.00%)	57,693 (100.00%)	83,768 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	2,939 (38.42%)	9,154 (50.35%)	151 (61.89%)	1,833 (3.18%)	14,077 (16.80%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	4,711 (61.58%)	9,027 (49.65%)	- -	- -	13,738 (16.40%)
ปากคาด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	15,203 (100.00%)	43,183 (100.00%)	4,152 (100.00%)	111,010 (100.00%)	173,548 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	7,501 (49.34%)	17,848 (41.33%)	2,114 (50.92%)	7,469 (6.73%)	34,932 (20.13%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	7,702 (50.66%)	25,335 (58.67%)	- -	- -	33,037 (19.04%)
พรเจริญ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	15,369 (100.00%)	100,643 (100.00%)	3,631 (100.00%)	112,595 (100.00%)	232,238 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	8,347 (54.31%)	48,031 (47.72%)	1,775 (48.88%)	8,340 (7.41%)	66,493 (28.63%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	7,022 (45.69%)	52,612 (52.28%)	- -	- -	59,634 (25.68%)

ตารางที่ 5 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
เมืองบึงกาฬ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	43,294 (100.00%)	90,482 (100.00%)	5,141 (100.00%)	384,456 (100.00%)	523,373 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	19,703 (45.51%)	41,730 (46.12%)	3,698 (71.93%)	17,863 (4.65%)	82,994 (15.86%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	21,591 (49.87%)	48,752 (53.88%)	-	-	70,343 (13.44%)
ศรีวิไล	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	11,079 (100.00%)	70,269 (100.00%)	9,247 (100.00%)	114,069 (100.00%)	204,664 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	5,451 (49.20%)	38,915 (55.38%)	6,559 (70.93%)	8,701 (7.63%)	59,626 (29.13%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	5,628 (50.80%)	31,354 (44.62%)	-	-	36,982 (18.07%)
รวมทั้งจังหวัด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	176,751 (100.00%)	635,486 (100.00%)	58,586 (100.00%)	1,404,421 (100.00%)	2,275,245 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	92,695 (52.44%)	308,593 (48.56%)	38,610 (65.90%)	105,226 (7.49%)	545,124 (23.96%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	84,056 (47.56%)	326,893 (51.44%)	-	-	410,949 (18.06%)

ทั้งนี้ ในการส่งเสริมการปลูกพืชจะพิจารณาเฉพาะพื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) เท่านั้น เนื่องจากสภาพพื้นที่ปลูกพืชตรงตามศักยภาพของดิน การลงทุนต่ำก็สามารถเพิ่มผลผลิตได้ จึงควรส่งเสริมในพื้นที่ดังกล่าว

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพพื้นที่ร่วมกับพื้นที่ปลูกพืชในปัจจุบัน พบว่า พื้นที่ที่ควรพิจารณาให้มีการปรับเปลี่ยนไปปลูกข้าว คือ บริเวณที่เป็นพื้นที่ปลูกยางพารา (S3) 136,343 ไร่ และมันสำปะหลัง (S3) 2,752 ไร่ แต่เนื่องจากนโยบายของคณะกรรมการนโยบายบริหารจัดการข้าว ต้องการรักษาดุลยภาพผลผลิตข้าว ดังนั้น จึงควรพิจารณาปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดอื่นที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตข้าว

อำเภอ	ยางพารา (ไร่)			มันสำปะหลัง (ไร่)		
	S3	N	รวม	S3	N	รวม
เซกา	20,447	-	20,447	1,432	-	1,432
โซ่พิสัย	36,260	-	36,260	505	-	505
บึงโขงหลง	10,270	-	10,270	526	-	526
บุ่งคล้า	2,380	-	2,380	-	-	-
ปาดคาค	10,605	-	10,605	53	-	53
พรเจริญ	30,356	-	30,356	75	-	75
เมืองบึงกาฬ	18,396	-	18,396	150	-	150
ศรีวิไล	7,629	-	7,629	9	-	9
รวม	136,343	-	136,343	2,752	-	2,752

4) แนวทางการจัดการ

(1) พื้นที่ที่มีความเหมาะสมควรส่งเสริมการผลิต (S1 หรือ S2) ควรสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกข้าวต่อไปเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ซึ่งการปลูกข้าวในพื้นที่ดังกล่าวข้างต้นสามารถนำไปสู่การต่อยอดโครงการที่สำคัญต่าง ๆ ได้ เช่น เกษตรอินทรีย์ ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เกษตรแม่นยำ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกข้าวในบริเวณที่มีความเหมาะสมสูง (S1) คือพื้นที่ปลูกข้าวในที่ดินที่ไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพต่อการปลูกข้าว ซึ่งควรสงวนไว้เป็นแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญของจังหวัด โดยกระจายอยู่ในอำเภอเซกา อำเภอเมืองบึงกาฬ และอำเภอโซ่พิสัย เป็นต้น

พื้นที่ปลูกข้าวบริเวณที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) คือพื้นที่ปลูกข้าวในที่ดินที่มีข้อจำกัดทางกายภาพบางประการต่อการปลูกข้าว เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความเป็นกรดเป็นด่าง และแหล่งน้ำ โดยกระจายอยู่ในอำเภอโซ่พิสัย อำเภอเซกา และอำเภอพรเจริญ เป็นต้น

(2) พื้นที่ที่ควรปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) ควรสนับสนุนให้เข้าโครงการปรับเปลี่ยนการผลิต เช่น การทำเกษตรผสมผสานหรือพืชที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า โดยพิจารณาแหล่งรับซื้อร่วมด้วย

2.3 ปาล์มน้ำมัน

ปาล์มน้ำมันเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัดบึงกาฬในลำดับที่ 3 จากฐานข้อมูลในแผนที่เกษตรเชิงรุก หรือ Agri-Map Online วิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้ (ตารางที่ 7 และภาพที่ 10 - 11)

1) การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมัน

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 63,374 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.78 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน พบมากอยู่ในอำเภอบึงโขงหลง 30,800 ไร่ อำเภอบุ่งคล้า 29,391 ไร่ และอำเภอเซกา 3,143 ไร่

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 858,786 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 31.71 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน พบมากอยู่ในอำเภอเซกา 262,234 ไร่ อำเภอเมืองบึงกาฬ 172,475 ไร่ และอำเภอโซ่พิสัย 136,288 ไร่

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 916,364 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 40.26 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน พบมากอยู่ในอำเภอเมืองบึงกาฬ 274,306 ไร่ อำเภอเซกา 162,915 ไร่ อำเภอโซ่พิสัย 139,165 ไร่

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 438,428 ไร่

2) การวิเคราะห์พื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันในปัจจุบัน ซึ่งจำแนกตามชั้นความเหมาะสมของที่ดินได้ดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 1,877 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.96 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากอยู่ในอำเภอบุ่งคล้า 953 ไร่ อำเภอบึงโขงหลง 729 ไร่ และอำเภอเซกา 195 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 16,515 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.92 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากอยู่ในอำเภอเมืองบึงกาฬ 5,342 ไร่ อำเภอเซกา 5,099 ไร่ และอำเภอพรเจริญ 1,428 ไร่

(3) พื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 5,187 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.57 ของพื้นที่ศักยภาพเล็กน้อย พบมากอยู่ในอำเภอเมืองบึงกาฬ 1,457 ไร่ อำเภอโซ่พิสัย 1,051 ไร่ และอำเภอเซกา 925 ไร่

(4) พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 4,494 ไร่

3) **พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ** คือ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการปลูกปาล์มน้ำมันแต่ไม่ใช่พื้นที่ปลูกพิจารณาจากพื้นที่ศักยภาพของที่ดินสำหรับการปลูกปาล์มน้ำมัน และพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง) พบว่าจังหวัดบึงกาฬมีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และความเหมาะสมปานกลาง (S2) รวมทั้งสิ้น 903,768 ไร่ โดยอำเภอที่มีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเซกา 260,083 ไร่ รองลงมา ได้แก่ อำเภอเมืองบึงกาฬ 167,173 ไร่ อำเภอโซ่พิสัย 134,995 ไร่ และอำเภอศรีวิไล 103,968 ไร่ ตามลำดับ มีรายละเอียดดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูงคงเหลือ (S1) มีเนื้อที่ 61,497 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 97.04 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากในอำเภอบึงโขงหลง 30,071 ไร่ อำเภอบุ่งคล้า 28,438 ไร่ และอำเภอเซกา 2,948 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลางคงเหลือ (S2) มีเนื้อที่ 842,271 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 98.08 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากในอำเภอเซกา 257,135 ไร่ อำเภอเมืองบึงกาฬ 167,133 ไร่ และอำเภอโซ่พิสัย 134,995 ไร่

ตารางที่ 7 พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของปาล์มน้ำมันรายอำเภอ จังหวัดบึงกาฬ

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ขึ้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
เซกา	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	3,143 (100.00%)	262,234 (100.00%)	162,915 (100.00%)	90,454 (100.00%)	518,746 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	195 (6.20%)	5,099 (1.94%)	925 (0.57%)	2,939 (3.25%)	9,158 (1.77%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	2,948 (93.80%)	257,135 (98.06%)	- -	- -	260,083 (50.14%)
โซ่พิสัย	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	136,288 (100.00%)	139,165 (100.00%)	94,228 (100.00%)	369,681 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	1,293 (0.95%)	1,051 (0.76%)	308 (0.33%)	2,652 (0.72%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	134,995 (99.05%)	-	-	134,995 (36.52%)
บึงโขงหลง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	30,800 (100.00%)	42,694 (100.00%)	65,506 (100.00%)	30,630 (100.00%)	169,630 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	729 (2.37%)	540 (1.26%)	406 (0.62%)	241 (0.79%)	1,916 (1.13%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	30,071 (97.63%)	42,154 (98.74%)	-	-	72,225 (42.58%)
บุงคล้า	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	29,391 (100.00%)	13,755 (100.00%)	28,682 (100.00%)	12,377 (100.00%)	84,205 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	953 (3.24%)	176 (1.28%)	162 (0.56%)	10 (0.08%)	1,301 (1.55%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	28,437 (96.76%)	13,578 (98.72%)	-	-	42,015 (49.90%)
ปากคาด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	68,697 (100.00%)	85,865 (100.00%)	19,040 (100.00%)	173,602 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	1,368 (1.99%)	489 (0.57%)	97 (0.51%)	1,954 (1.13%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	67,329 (98.01%)	-	-	67,329 (38.78%)
พรเจริญ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	57,406 (100.00%)	84,584 (100.00%)	90,294 (100.00%)	232,284 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	1,428 (2.38%)	328 (0.57%)	256 (0.51%)	2,012 (0.87%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	55,978 (97.62%)	-	-	55,978 (24.10%)

ตารางที่ 7 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
เมืองบึงกาฬ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	40 (100.00%)	172,475 (100.00%)	274,306 (100.00%)	77,315 (100.00%)	524,136 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	5,342 (3.10%)	1,457 (0.53%)	367 (0.47%)	7,166 (1.37%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	40 (100.00%)	167,133 (96.90%)	-	-	167,173 (31.89%)
ศรีวิไล	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	105,237 (100.00%)	75,341 (100.00%)	24,090 (100.00%)	204,668 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	1,269 (1.21%)	369 (0.49%)	276 (1.15%)	1,914 (0.94%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	103,968 (98.79%)	-	-	103,968 (50.80%)
รวมทั้งจังหวัด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	63,374 (100.00%)	858,786 (100.00%)	916,364 (100.00%)	438,428 (100.00%)	2,276,952 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	1,877 (2.96%)	16,515 (1.92%)	5,187 (0.57%)	4,494 (1.03%)	28,073 (1.23%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	61,497 (97.04%)	842,271 (98.08%)	-	-	903,768 (39.69%)

ทั้งนี้ ในการส่งเสริมการปลูกพืชจะพิจารณาเฉพาะพื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) เท่านั้น เนื่องจากสภาพพื้นที่ปลูกพืชตรงตามศักยภาพของดิน การลงทุนต่ำก็สามารถเพิ่มผลผลิตได้ จึงควรส่งเสริมในพื้นที่ดังกล่าว

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพพื้นที่ร่วมกับพื้นที่ปลูกพืชในปัจจุบัน พบว่า พื้นที่ที่ควรพิจารณาให้มีการปรับเปลี่ยนไปปลูกปาล์มน้ำมัน คือ บริเวณที่เป็นพื้นที่ปลูกข้าว (S3+N) 29,293 ไร่ และพื้นที่ยางพารา (S3) 21,003 ไร่ (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตปาล์มน้ำมัน

อำเภอ	ข้าว (ไร่)			ยางพารา (ไร่)		
	S3	N	รวม	S3	N	รวม
เซกา	12,038	1,155	13,193	2,922	-	2,922
โซ่พิสัย	1,331	1,655	2,985	2,283	-	2,283
บึงโขงหลง	2,628	-	2,628	990	-	990
บุงคล้า	151	-	151	2,380	-	2,380
ปาดคาค	938	240	1,178	2,604	-	2,604
พรเจริญ	1,340	330	1,670	1,587	-	1,587
เมืองบึงกาฬ	3,597	111	3,708	6,271	-	6,271
ศรีวิไล	3,779	-	3,779	1,965	-	1,965
รวม	25,803	3,490	29,293	21,003	-	21,003

4) แนวทางการจัดการ

(1) พื้นที่ที่มีความเหมาะสมส่งเสริมการผลิต (S1 หรือ S2) ควรสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกปาล์มน้ำมันต่อไปเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ซึ่งการปลูกปาล์มน้ำมันในพื้นที่ดังกล่าวข้างต้นสามารถนำไปสู่การต่อยอดโครงการที่สำคัญต่าง ๆ ได้ เช่น ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เกษตรแม่นยำ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันในบริเวณที่มีความเหมาะสมสูง (S1) คือพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันในที่ดินที่ไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพต่อการปลูกปาล์มน้ำมัน ซึ่งควรสงวนไว้เป็นแหล่งปลูกปาล์มน้ำมันที่สำคัญของจังหวัด โดยกระจายอยู่ในอำเภอบุงคล้า อำเภอบึงโขงหลง อำเภอเซกา เป็นต้น

พื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันในบริเวณที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) คือพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันในที่ดินที่มีข้อจำกัดทางกายภาพบางประการต่อการปลูกปาล์มน้ำมัน เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความเป็นกรดเป็นด่าง ความชื้น โดยกระจายอยู่ในอำเภอเมืองบึงกาฬ อำเภอเซกา อำเภอพรเจริญ เป็นต้น

(2) พื้นที่ที่ควรปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) ควรสนับสนุนให้เข้าโครงการปรับเปลี่ยนการผลิต เช่น ทำการเกษตรผสมผสานหรือพืชที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่าโดยพิจารณาแหล่งรับซื้อร่วมด้วย

2.4 มั่นสำปะหลัง

มั่นสำปะหลังเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัดบึงกาฬในลำดับที่ 4 จากฐานข้อมูลในแผนที่เกษตรเชิงรุก หรือ Agri-Map Online วิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้ (ตารางที่ 9 และภาพที่ 12 – 13)

1) การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ปลูกมั่นสำปะหลัง พบเพียงพื้นที่ที่มีความเหมาะสมสูง (S1) พื้นที่ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) มีรายละเอียดดังนี้

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 44 ไร่ ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน
 ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 1,338,668 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 58.80 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน พบมากอยู่ในอำเภอเมืองบึงกาฬ 353,520 ไร่ อำเภอเซกา 314,080 ไร่ และอำเภอโซ่พิสัย 196,012 ไร่
 ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 938,190 ไร่

2) การวิเคราะห์พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในปัจจุบัน ซึ่งจำแนกตามชั้นความเหมาะสมของที่ดิน พบว่ามีพื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 7,352 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.55 ของพื้นที่ศักยภาพเล็กน้อย พบมากอยู่ในอำเภอเซกา 4,565 ไร่ อำเภอโซ่พิสัย 1,093 ไร่ และอำเภอบึงโขงหลง 763 ไร่

3) **พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ** คือ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการปลูกมันสำปะหลังแต่ไม่ใช้พื้นที่ปลูกพิจารณาจากพื้นที่ศักยภาพของที่ดินสำหรับการปลูกมันสำปะหลังในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และความเหมาะสมปานกลาง (S2) และพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง) พบว่าจังหวัดบึงกาฬมีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) 44 ไร่ ในพื้นที่อำเภอโซ่พิสัยเท่านั้น และไม่พบศักยภาพของที่ดินในระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) จึงไม่ส่งเสริมให้มีการปลูกเพิ่มเติม เพราะจะประสบปัญหาในด้านการผลิต ดังนั้นในพื้นที่ที่มีการปลูกมันสำปะหลังอยู่แล้ว ควรสนับสนุนแหล่งน้ำให้เกษตรกรและส่งเสริมให้เกษตรกรทำการปรับปรุงคุณภาพของดิน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 9 พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของมันสำปะหลังรายอำเภอ จังหวัดบึงกาฬ

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
เซกา	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	-	314,808	204,662	519,470
		-	-	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	-	4,565	-	4,565
		-	-	(1.45%)	-	(0.88%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	-	-	-	-
		-	-	-	-	-
โซ่พิสัย	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	44	-	196,012	173,625	369,681
		(100.00%)	-	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	-	1,093	-	1,093
		-	-	(0.56%)	-	(0.30%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	44	-	-	-	44
		(100.00%)	-	-	-	(0.01%)
บึงโขงหลง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	-	95,669	73,961	169,630
		-	-	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	-	763	-	763
		-	-	(0.80%)	-	(0.45%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	-	-	-	-
		-	-	-	-	-

ตารางที่ 9 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
บึงคล้า	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	-	46,599 (100.00%)	37,605 (100.00%)	84,204 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	-	-	-	-
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	-	-	-	-
		-	-	-	-	-
ปากคาด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	-	109,305 (100%)	64,297 (100%)	173,602 (100%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	-	235 (0.21%)	-	235 (0.14%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	-	-	-	-
		-	-	-	-	-
พรเจริญ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	-	107,569 (100.00%)	124,671 (100.00%)	232,240 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	-	337 (0.31%)	-	337 (0.15%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	-	-	-	-
		-	-	-	-	-
เมืองบึงกาฬ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	-	353,520 (100.00%)	170,616 (100.00%)	524,136 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	-	341 (0.10%)	-	341 (0.07%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	-	-	-	-
		-	-	-	-	-
ศรีวิไล	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	-	115,914 (100.00%)	88,753 (100.00%)	204,667 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	-	18 (0.02%)	-	8,719 (4.26%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	-	-	-	-
		-	-	-	-	-
รวมทั้งจังหวัด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	44 (100.00%)	-	1,338,668 (100.00%)	938,190 (100.00%)	2,276,902 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	-	7,352 (0.55%)	-	7,352 (0.32%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	44 (100.00%)	-	-	-	44 (0.01%)
		-	-	-	-	-

ทั้งนี้ ในการส่งเสริมการปลูกพืชจะพิจารณาเฉพาะพื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) เท่านั้น เนื่องจากสภาพพื้นที่ปลูกพืชตรงตามศักยภาพของดิน การลงทุนต่ำก็สามารถเพิ่มผลผลิตได้ จึงควรส่งเสริมในพื้นที่ดังกล่าว

4) แนวทางการจัดการ

(1) พื้นที่ที่มีความเหมาะสมควรส่งเสริมการผลิต (S1 หรือ S2) ควรสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกมันสำปะหลังต่อไปเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี สามารถนำไปสู่การต่อยอดโครงการที่สำคัญต่าง ๆ ได้ เช่น เกษตรอินทรีย์ ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เกษตรแม่นยำ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในบริเวณที่มีความเหมาะสมสูง (S1) คือพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในที่ดินที่ไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพต่อการปลูกมันสำปะหลัง พบในอำเภอโซ่พิสัย

(2) พื้นที่ที่ควรปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) ควรสนับสนุนให้เกษตรกรเข้าโครงการปรับเปลี่ยนการผลิต เช่น ทำการเกษตรผสมผสานหรือพืชที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า โดยพิจารณาแหล่งรับซื้อร่วมด้วย

3. พืชเศรษฐกิจอนาคตไกลของจังหวัด

3.1 สับปะรด เป็นพืชอีกชนิดหนึ่ง que ควรส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกเพิ่มเติม ซึ่งในบางพื้นที่ก็มีการปลูกสับปะรดอยู่แล้ว เช่น อำเภอเมืองบึงกาฬ อำเภอบุ่งคล้า อำเภอพรเจริญ เป็นต้น จะมีกลุ่มเกษตรกรหรือเกษตรกรที่ปลูกสับปะรด ซึ่งเป็นสับปะรดพันธุ์ปัตตาเวีย โดยสับปะรดสามารถปลูกแซมในสวนยางพารา ซึ่งจะช่วยเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรได้อีกทางหนึ่ง โดยเฉพาะในช่วงที่ราคายางพาราตกต่ำ

3.2 พืชผัก นอกเหนือจากพืชหลักแล้ว จังหวัดบึงกาฬ ยังมีมะเขือเทศ ที่เกษตรกรปลูกอยู่ เช่นเดียวกับพริก และพืชผักชนิดอื่น ๆ ที่มีการปลูกมากตามริมฝั่งแม่น้ำโขง เนื่องจากบริเวณพื้นที่ริมแม่น้ำโขงดินมีความอุดมสมบูรณ์ ถือว่ามีความเหมาะสมสูงสำหรับการปลูกมะเขือเทศ และพืชผักชนิดต่าง ๆ เกษตรกรในบริเวณนี้จะมีการทำการเกษตรแบบการปลูกพืชหมุนเวียน ตามสภาพของดิน โดยมะเขือเทศนั้นจะปลูกในฤดูหนาว ซึ่งเป็นฤดูที่ได้ผลผลิตมากที่สุด และที่สำคัญคือ มีโรงงานที่ตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียง ซึ่งเป็นแหล่งรับซื้อมะเขือเทศสำหรับผลิตซอส นอกจากนั้นยังมีแหล่งรับซื้อในประเทศมาเลเซียอีกด้วย ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้เกษตรกรทำการปลูกมะเขือเทศเพิ่มเติม เพื่อสร้างรายได้ให้เกษตรกรได้ตลอดทั้งปี เทคโนโลยีชาวบ้านออนไลน์, 2561

3.3 พืชสมุนไพร ด้วยนโยบายของรัฐบาลที่ให้การสนับสนุนแนวคิด BCG (Bio-Circular-Green Economy) หรือ เศรษฐกิจชีวภาพ ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ พืชสมุนไพรเป็นเรื่องหนึ่งที่ได้รับ ความสนใจ เนื่องจากเป็นแหล่งของสารสำคัญ ที่นำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น การแพทย์ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร และเครื่องสำอาง จึงสนับสนุนให้พืชสมุนไพรเป็นพืชทางเลือกในปี 2564 โดยดำเนินการภายใต้ตลาดนำการผลิต และหากทิศทางการของตลาดสมุนไพรขยายตัวเพิ่มมากขึ้นจะช่วยให้เกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพร มีรายได้และความมั่นคงในการดำรงชีพ จากฐานข้อมูล Agri-Map Online

จังหวัดบึงกาฬมีพื้นที่ศักยภาพที่สามารถส่งเสริมให้ปลูกพืชสมุนไพรที่เป็น Champion Product ได้แก่ ขมิ้นชัน ไพล กระชายดำ และบัวบก

ขมิ้นชัน เป็นพืชปลูกง่าย ชอบแสงแดดจัด และมีความชื้นสูง ชอบดินร่วนซุย มีการระบายน้ำดี ไม่ชอบน้ำขัง เกษตรกรสามารถปลูกขมิ้นชันแซมในสวนเป็นการใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์ และมีรายได้ระหว่างรอการเติบโตของยางพาราหรือปาล์มน้ำมัน ส่วนกระชายดำเป็นสมุนไพรที่ชอบดินร่วนซุย ไม่ชอบน้ำขังหรือดินที่มีการระบายน้ำไม่ดีเนื่องจากจะเน่าเสียโดยเฉพาะในดินที่มีสภาพเป็นกรด สามารถปลูกกลางแจ้งจนถึงมีแสงแดดพอควร โดยพื้นที่จังหวัดบึงกาฬมีพื้นที่ศักยภาพในการปลูก ขมิ้นชันและกระชายดำที่ระดับความเหมาะสมสูง (S1) และระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) กระจายอยู่ในอำเภอเมืองบึงกาฬ อำเภอเซกา อำเภอโซ่พิสัย และอำเภอศรีวิไล เป็นต้น

ไพล เจริญได้ดีในดินร่วนซุย ปลูกง่าย ดูแลง่าย สามารถปลูกแซมระหว่างแปลงพืชหลักได้ โดยพื้นที่จังหวัดบึงกาฬมีพื้นที่ศักยภาพในการปลูกไพลที่ระดับความเหมาะสมสูง (S1) และระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) อยู่ในอำเภอเมืองบึงกาฬ อำเภอพรเจริญ อำเภอโซ่พิสัย

บัวบก สามารถเจริญเติบโตได้ดีในดินร่วนปนทราย ไม่ชอบแสงแดดจัด ซึ่งจังหวัดบึงกาฬมีพื้นที่ที่มีศักยภาพในการปลูกบัวบกซึ่งบัวบกสามารถขึ้นได้ดีทั้งในที่ร่ม และที่โล่งแจ้ง แต่สามารถเจริญเติบโตได้ดีในดินที่มีความอุดมสมบูรณ์มีความชื้นในดินพอเหมาะ เป็นพืชที่ดูแลง่าย และสามารถปลูกแซมระหว่างแปลงปลูกพืชอื่นได้ และหากต้องการปรับปรุงบำรุงดินควรใช้ปุ๋ยอินทรีย์

4 แนวทางการส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ

4.1 ยางพารา

1) **พื้นที่ปลูกยางพาราที่มีความเหมาะสมสูง (S1)** และปัจจุบันยังปลูกยางพาราอยู่ มีเนื้อที่ 17,969 ไร่ พบมากในเขตอำเภอเมืองบึงกาฬ อำเภอบุ่งคล้า และอำเภอปากคาด ตามลำดับ ทั้งนี้ตามมาตรการยุทธศาสตร์ยางพาราระยะ 20ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) เน้นให้มีการเพิ่มผลผลิตยางพาราต่อไร่ต่อปี จากปกติเฉลี่ยอยู่ที่ 224 กิโลกรัมต่อไร่ เป็น 360 กิโลกรัมต่อไร่ ภายในปี 2579 นั้น ควรมีการจัดการที่เหมาะสมในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ การคัดเลือกพันธุ์ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และด้านทานโรค การปรับปรุงบำรุงดิน การใส่ปุ๋ยที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ การปลูกพืชแซมและพืชคลุมดินให้เหมาะสมเพราะมีผลต่อการเจริญเติบโตของยางพารา การบำรุงรักษา การใส่ปุ๋ยการตัดแต่งกิ่ง และเทคนิคการกรีดยางให้มีปริมาณน้ำยางสูงมีคุณภาพและตรงตามมาตรฐาน ส่วนด้านการตลาด เน้นการพัฒนาการตลาดในพื้นที่ เช่น จัดตั้งจุดรับซื้อ โรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์ในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมสูง ส่งเสริมให้เกษตรกรชาวสวนยางในพื้นที่ที่มีความเข้มแข็ง มีการบริหารงานแบบมีอาชีพและสามารถถ่ายทอดกิจการให้กับคนรุ่นใหม่

2) **พื้นที่ปลูกยางพาราที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)** และปัจจุบันยังปลูกยางพาราอยู่ มีเนื้อที่มากถึง 644,839 ไร่ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอเซกา อำเภอเมืองบึงกาฬ อำเภอโซ่พิสัย เป็นพื้นที่ปลูกยางพาราที่มีข้อจำกัดไม่มากนัก เกษตรกรยังคงปลูกยางพาราได้ผลดี หลายแห่งประสบปัญหาขาดน้ำในบางช่วงของการปลูก ดังนั้นในพื้นที่นี้ควรสนับสนุนให้มีเพิ่มผลผลิตยางพารา โดยเน้นการจัดการที่เหมาะสมในด้านต่าง ๆ เช่นเดียวกันกับพื้นที่ที่เหมาะสมสูง โดยเฉพาะการปรับปรุงบำรุงดิน และมุ่งเน้นการพัฒนาการตลาดในพื้นที่ เช่น จัดตั้งจุดรับซื้อ และโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์ในพื้นที่ที่มีความ

เหมาะสมปานกลาง ให้มากขึ้น นอกจากนั้นควรส่งเสริมให้มีการโค่นยางพาราที่มีอายุตั้งแต่ 25 ปี และปลูกยางพาราทดแทนในพื้นที่เดิมเช่นกันกับพื้นที่ที่มีความเหมาะสมสูง รวมทั้งพัฒนาตลาดและช่องทางจัดจำหน่ายให้มากขึ้น โดยเน้นการแปรรูปยาง หรือไม้ยางพาราเพิ่มมากขึ้นซึ่งอาจเน้นจากชุมชนที่เข้มแข็งเป็นพื้นที่ต้นแบบ

3) พื้นที่ปลูกยางพาราที่ไม่มีความเหมาะสม (S3 และ N) และปัจจุบันเกษตรกรยังคงใช้ ที่ดินปลูกยางพาราอยู่ ซึ่งประสบปัญหาน้ำท่วมซ้ำซาก ขาดน้ำ ผลผลิตต่ำ ทั้งนี้ควรส่งเสริมให้มีการโค่นยางพาราที่มีอายุตั้งแต่ 25 ปี และหาพืชอื่นทดแทน เช่น ส่งเสริมให้ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้นทดแทน ให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่เลือกปลูกพืชชนิดใหม่ที่ให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า หรือใช้พื้นที่ผลิตพืชผัก บริโภคในครัวเรือน หรือเข้าโครงการบริหารพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) เป็นต้น และจัดหาตลาดให้กับเกษตรกรในการปลูกพืชผักทดแทน โดยอาจเริ่มจากตลาดชุมชน

4) พื้นที่ที่มีศักยภาพหรือมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกยางพารา แต่ปัจจุบันเกษตรกร ไม่ได้ใช้พื้นที่ปลูกยางพารา แต่เกษตรกรหันมาปลูกพืชอื่นทดแทน เช่น ปาล์มน้ำมัน มะพร้าว ไม้ผล ไม้ยืนต้นอื่น ๆ ควรเน้นให้เกษตรกรปลูกพืชดังกล่าวต่อไป เนื่องจากปัจจุบันตามมาตรการยุทธศาสตร์ยางพารา เน้นการลดพื้นที่การปลูกยางพาราอยู่แล้ว ฉะนั้นควรสร้างความตระหนักให้เกษตรกร เน้นการทำการเกษตรแบบผสมผสาน หรือการเข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ หรือ วนเกษตร เพื่อให้เกษตรกรสามารถใช้พื้นที่อย่างคุ้มค่ามากที่สุดต่อไป

4.2 ข้าว

1) พื้นที่ปลูกข้าวที่มีความเหมาะสมสูง (S1) และปัจจุบันยังปลูกข้าวอยู่ มีเนื้อที่ 92,695 ไร่ อยู่ในเขตอำเภอเสก้า อำเภอเมืองบึงกาฬ และอำเภอโซ่พิสัย ตามลำดับ ทั้งนี้โดยคณะกรรมการพัฒนาที่ดินจังหวัดควรให้มีการเสนอแผนการใช้ที่ดินเพื่อสงวนให้เป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญของจังหวัด และมีการบริหารจัดการน้ำชลประทาน การจัดการดินและปุ๋ย พันธุ์ข้าว โดยรวมกลุ่มเป็นเกษตรแปลงใหญ่ พัฒนาต่อยอดครบวงจรการตลาดในและต่างประเทศ การแปรรูป แหล่งทุน มีภาครัฐสนับสนุนการทำมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ และ การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) และเนื่องจากเป็นพื้นที่ศักยภาพสูง ควรส่งเสริมการปลูกพืชหลังนาจะช่วยให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น

2) พื้นที่ปลูกข้าวที่เหมาะสมปานกลาง (S2) และปัจจุบันยังปลูกข้าวอยู่ มีเนื้อที่ 308,593 ไร่ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอโซ่พิสัย อำเภอเสก้า และอำเภอพรเจริญ ซึ่งบริเวณดังกล่าวเป็นพื้นที่ปลูกข้าวที่มีข้อจำกัดไม่มากนัก เกษตรกรยังคงปลูกข้าวได้ผลดี หลายพื้นที่ประสบปัญหาขาดน้ำในบางช่วงของการเพาะปลูก การสนับสนุนด้านการชลประทานจะสร้างความมั่นใจให้กับเกษตรกรในการใช้ที่ดิน ปัญหาการละทิ้งถิ่นฐานจะลดลง และพื้นที่ในเขตนี้มีความเหมาะสมสูงสำหรับการเกษตรแบบผสมผสาน หรือเกษตรทฤษฎีใหม่

3) **พื้นที่ปลูกข้าวในพื้นที่ไม่มีความเหมาะสม (S3 และ N)** และปัจจุบันเกษตรกรยังคงใช้ที่ดินปลูกข้าวอยู่ ซึ่งประสบปัญหาน้ำท่วมซ้ำซาก ขาดน้ำ ผลผลิตต่ำ กระทบวงเกษตรและสหกรณ์ให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่ทำกินในพื้นที่นี้ โดยสนับสนุนการปรับโครงสร้างดิน สนับสนุนแหล่งน้ำให้เกษตรกรเลือกปลูกพืชชนิดใหม่ที่มีความเหมาะสมและให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า หรือใช้พื้นที่เพื่อผลิตอาหารบริโภคในครัวเรือน

4) **พื้นที่ที่มีศักยภาพหรือมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว** แต่ปัจจุบันเกษตรกรไม่ได้ใช้พื้นที่ปลูกข้าว โดยเกษตรกรใช้พื้นที่ดังกล่าวในการปลูกยางพารา ปาล์มน้ำมัน มันสำปะหลัง เป็นต้น ทั้งนี้หากพืชที่ปลูกเป็นพืชไร่ ในอนาคตเกษตรกรสามารถกลับมาปลูกข้าวหรือทำการเกษตรแบบผสมผสานได้

4.3 ปาล์มน้ำมัน

1) **พื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันที่มีความเหมาะสมสูง (S1)** และปัจจุบันยังปลูกปาล์มน้ำมันอยู่ มีเนื้อที่ 1,877 ไร่ มีพื้นที่ปลูกมากในเขตอำเภอบึงคล้า อำเภอบึงโขงหลง และอำเภอเซกา ตามลำดับ ทั้งนี้โดยคณะกรรมการพัฒนาที่ดินจังหวัดควรให้มีการเสนอแผนการใช้ที่ดินเพื่อสงวนให้เป็นพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันที่สำคัญของจังหวัด มีการบริหารจัดการน้ำอย่างดี รวมทั้งการจัดการดินและปุ๋ยตามมาตรฐาน ส่งเสริมให้มีการใช้ปุ๋ยอย่างเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ใช้พันธุ์ปาล์มน้ำมันที่ได้มีการรับรอง สนับสนุนการรวมกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ ใหญ่ สร้างเครือข่ายในรูปแบบของสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน ลานเท กับโรงงานสกัดน้ำมัน ส่งเสริมให้ความรู้เรื่องการตัดปาล์มน้ำมันที่ได้คุณภาพ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและพัฒนาให้เกษตรกรเพาะปลูกตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP)

2) **พื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)** และปัจจุบันยังปลูกปาล์มน้ำมันอยู่ มีเนื้อที่ 16,515 ไร่ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอเมืองบึงกาฬ อำเภอเซกา และอำเภอพรเจริญ ซึ่งบริเวณดังกล่าวเป็นพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันที่มีข้อจำกัดไม่มากนัก เกษตรกรยังคงปลูกปาล์มน้ำมันได้ผลดี หลายพื้นที่ประสบปัญหาขาดน้ำในบางช่วงของการเพาะปลูก ทั้งนี้ควรสนับสนุนด้านการบริหารจัดการน้ำ เช่น ชลประทาน แหล่งน้ำใน ไร่นานอกเขตชลประทาน ใช้ปัจจัยการผลิตในอัตราและช่วงเวลาที่เหมาะสม สนับสนุนพันธุ์ปาล์มน้ำมันที่ได้รับการรับรอง จะสร้างความมั่นใจให้กับเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน พื้นที่ในเขตนี้มีความเหมาะสมสำหรับการเกษตรแบบผสมผสานโดยเฉพาะในช่วงที่ปาล์มน้ำมันอายุน้อยยังไม่ให้ผลผลิต หรือเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นต้น และภาครัฐควรให้ความรู้ความเข้าใจกับเกษตรกรโดยแนะนำว่าไม่ควรปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่น หรือถ้าต้องการเปลี่ยนชนิดพืชควรเป็นพืชที่มีผลตอบแทนดีกว่า

3) **พื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันในพื้นที่ไม่มีความเหมาะสม (S3 และ N)** และปัจจุบันเกษตรกรยังคงใช้ที่ดินปลูกปาล์มน้ำมันอยู่ ทั้งนี้ควรให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่ทำกินในพื้นที่นี้ โดยสนับสนุนการปรับโครงสร้างที่ดิน ปรับปรุงบำรุงดิน สนับสนุนแหล่งน้ำ และในกรณีที่ปาล์มน้ำมันหมดอายุ ให้เกษตรกรเลือกปลูกพืชชนิดใหม่ที่มีความเหมาะสมมากกว่า ลงทุนน้อยกว่า และให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า แต่เนื่องจากปาล์มน้ำมันเป็นพืชยืนต้นที่มีอายุประมาณ 20 - 25 ปี การปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่นจึงเป็นเรื่องยาก นอกจากนั้นควรส่งเสริมสินค้าเกษตรชนิดอื่น ๆ ที่สามารถปลูก เลี้ยง หรืออยู่ร่วมกันได้ในสวนปาล์มน้ำมัน ตามความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้เกษตรกรสามารถเข้าโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) เป็นต้น

4) **พื้นที่ที่มีศักยภาพหรือมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกปาล์มน้ำมัน** แต่ปัจจุบันเกษตรกรไม่ได้ใช้พื้นที่ปลูก โดยหันมาปลูกพืชชนิดอื่นทดแทน เช่น ข้าว ยางพารา มันสำปะหลัง เป็นต้น ดังนั้นภาครัฐควรให้ความรู้แก่เกษตรกรในการปลูกพืชตามความเหมาะสมของพื้นที่ ทั้งนี้หากพืชที่ปลูกเป็นพืชไร่ในอนาคตก็สามารถกลับมาปลูกปาล์มน้ำมันได้อีก แต่หากเป็นไม้ผล/ไม้ยืนต้น การกลับมาปลูกปาล์มน้ำมันอาจเป็นเรื่องยาก โดยเฉพาะการปลูกไม้ผลบางชนิดที่ปัจจุบันราคาดี แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาต้นทุนการผลิต และราคาผลผลิตรวมด้วย

4.4 มั่นสำปะหลัง

1) **พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังที่มีความเหมาะสมสูง (S1)** และปัจจุบันยังปลูกมันสำปะหลังอยู่ มีเนื้อที่ 44 ไร่ มีพื้นที่ปลูกในเขตอำเภอไชยพิสัย ซึ่งตามมาตรการยุทธศาสตร์มันสำปะหลัง 2564 -2567 มุ่งเน้นให้มีการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังในพื้นที่ที่มีศักยภาพสูง และลดต้นทุนการผลิต เร่งหาแนวทางแก้ไขปัญหาโรคโคนเน่าหัวเน่า และโรคใบด่างมันสำปะหลัง ดังนั้นจึงควรส่งเสริมการทำระบบน้ำหยดในพื้นที่ที่มีศักยภาพ การปรับปรุงบำรุงดิน การใส่ปุ๋ยที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ทำการวิเคราะห์คุณภาพดินอยู่เสมอ ส่งเสริมเกษตรกรให้แปรรูปมันสำปะหลังเบื้องต้นเพื่อเพิ่มมูลค่า เช่น การแปรรูปมันเส้นสะอาด สร้างความร่วมมือระหว่างเกษตรกรและโรงงาน เพื่อวางแผนการขุดของเกษตรกร (ขายและค่อยขุด) ประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรเก็บเกี่ยวในช่วงอายุ และระยะเวลาที่เหมาะสม ใช้ท่อนพันธุ์ที่ต้านทานโรค และให้ผลผลิตสูง รวมทั้งส่งเสริมให้เกษตรกรเป็น Smart Farmer

2) **พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในพื้นที่ไม่มีความเหมาะสม (S3 และ N)** และปัจจุบันเกษตรกรยังคงใช้ที่ดินปลูกมันสำปะหลังอยู่ แต่พื้นที่ดังกล่าวประสบปัญหาน้ำท่วมซ้ำซาก ขาดน้ำ ผลผลิตต่ำ ดังนั้นควรส่งเสริมและสร้างความรู้ความเข้าใจในการไถระเบิดดินดาน ให้เกษตรกรมีวิธีป้องกันและแก้ไขปัญหาที่ลดต้นทุน ให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่เลือกปลูกพืชชนิดใหม่ที่ให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า หรือใช้พื้นที่ผลิตอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือน หรือเข้าโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) เป็นต้น และต้องจัดหาตลาดให้กับเกษตรกรในการปลูกพืชไร่ หรือพืชผักทดแทน โดยอาจเริ่มจากตลาดชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง. 2564. แนวเขตการปกครองจังหวัด อำเภอบล. (ไฟล์ข้อมูล).

กรมการปกครอง. 2563. ข้อมูลสถิติประชากร. (ไฟล์ข้อมูล).

กรมชลประทาน. 2564. พื้นที่ชลประทาน พ.ศ. 2564. (ไฟล์ข้อมูล).

กรมพัฒนาที่ดิน. 2562. การใช้ที่ดินจังหวัดบึงกาฬ พ.ศ. 2562. (ไฟล์ข้อมูล).

กรมส่งเสริมการเกษตร. 2563. ข้อมูลทะเบียนเกษตรกร พ.ศ. 2563. (ไฟล์ข้อมูล).

เทคโนโลยีชาวบ้านออนไลน์. 2561. เกษตรกรบึงกาฬ ปลุกมะเขือเทศ ริมฝั่งแม่น้ำโขง
ผลผลิตดี มีคุณภาพ รายได้งาม. เทคโนโลยีเกษตร [เข้าถึงได้] แหล่งข้อมูล
https://www.technologychaoban.com/agricultural-technology/article_47483.
(21 ตุลาคม 2564)

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2564. ทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพร พ.ศ. 2564.
(ไฟล์ข้อมูล).

ภาคผนวก

ตารางผนวกที่ 1 ข้อมูลตำบลจำแนกรายอำเภอจังหวัดบึงกาฬ

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล
1	เซกา	บ้านต๋อง
2		โสกก่าม
3		น้ำจั้น
4		ป่งไฮ
5		เซกา
6		ท่าสะอาด
7		หนองทุ่ม
8		ท่ากกแดง
9		ซาง
10	โซ่พิสัย	ศรีชมภู
11		ถ้ำเจริญ
12		คำแก้ว
13		เหล่าทอง
14		หนองพันทา
15		บัวตูม
16		โซ่
17	บึงโขงหลง	ท่าดอกคำ
18		ดงบัง
19		บึงโขงหลง
20		โพธิ์หมากแข้ง
21	บึงคล้า	โคกกวาง
22		หนองเติน
23		บึงคล้า
24	ปากคาด	นาดง
25		สมสนุก
26		หนองยอง
27		นากั้ง
28		ปากคาด
29		โนนศิลา
30	พรเจริญ	หนองหัวช้าง
31		ศรีสำราญ
32		ป่าแฝก
33		ดอนหญ้านาง
34		พรเจริญ
35		ศรีชมภู

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล
36	พรเจริญ	วังชมภู
37	เมืองบึงกาฬ	นาสวรรค์
38		ชัยพร
39		ค่านาคี
40		หอคำ
41		ไคสี
42		วิศิษฐ์
43		หนองแข็ง
44		หนองเลิง
45		บึงกาฬ
46		โป่งเปือย
47		โคกก่อง
48		โนนสมบูรณ์
49	ศรีวิไล	ศรีวิไล
50		นาสิงห์
51		นาสะแบง
52		ชมพูพร
53		นาแสง
รวม	8	53

ที่มา: กรมการปกครอง, 2564

ชุดดิน	ธาตุพนม	Series (Tp)	กลุ่มชุดดินที่ 33
สภาพพื้นที่	ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย มีความลาดชัน 1-5 %		
ภูมิสัณฐาน	ตะพักลำน้ำ		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	ตะกอนน้ำพา		
การระบายน้ำ	ดีปานกลาง		
การซึมผ่านได้ของน้ำ	ปานกลาง	การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน	ช้าถึงปานกลาง
ลักษณะสมบัติของดิน	เป็นดินลึก ดินบนเป็นดินร่วนปนทรายแป้งหรือดินร่วน สีน้ำตาลหรือน้ำตาลปนเทา ดินล่างตอนบนเป็นดินร่วนปนทรายแป้งหรือดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง สีน้ำตาลปนแดงหรือน้ำตาลและเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแป้งหรือดินร่วนเหนียว สีแดงปนเหลืองหรือแดงในดินล่าง พบจุดประสีเทาปนชมพู น้ำตาลแก่หรือน้ำตาลปนเหลืองในดินชั้นล่าง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกลาง (pH 5.5-7.0) ตลอดชั้นดิน		
ข้อจำกัด	ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ		
ข้อเสนอแนะ	ปลูกไม้ผล พืชไร่และพืชผักต่าง ๆ ควรใส่ปุ๋ยอินทรีย์ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยเคมีควบคู่กันไปด้วยเพื่อเพิ่มผลผลิตและปรับปรุงบำรุงดินให้อุดมสมบูรณ์และมีสมบัติทางกายภาพดีขึ้น		

สมบัติทางเคมี	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ความจุ แลกเปลี่ยน แคตไอออน	ความ อิ่มตัว เบส	ฟอสฟอรัส ที่เป็น ประโยชน์	โพแทสเซียม ที่เป็น ประโยชน์	ความอุดม สมบูรณ์ ของดิน
	0-25	ต่ำ	ต่ำ	ปาน กลาง	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ
	25-50	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ
	50-100	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ

ภาพที่ 1 หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินธาตุพนม

ชุดดิน	นครพนม	Series (Nn)	กลุ่มชุดดินที่ 6
สภาพพื้นที่	ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ มีความลาดชัน 0-2 %		
ภูมิสัณฐาน	ตะพักลำน้ำ		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	ตะกอนน้ำพา		
การระบายน้ำ	ค่อนข้างเลวถึงเลว		
การซึมผ่านได้ของน้ำ	ช้า	การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน	ช้า
ลักษณะสมบัติของดิน	เป็นดินลิกมาก ดินบนเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง หรือดินร่วนเหนียวสีน้ำตาลปนเหลือง หรือน้ำตาล มีจุดประสีน้ำตาลแก่ หรือน้ำตาลปนเหลือง ดินล่างเป็นดินเหนียวปนทรายแป้งหรือดินเหนียว สีเทาอ่อน น้ำตาลปนเทา หรือเทา มีจุดประสีแดง และพบศิลาแลงอ่อน (Plinthite) ในดินล่างปริมาณ 5-50 % โดยปริมาตร อาจพบก้อนเหล็กและแมงกานีสสะสม ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดเล็กน้อย (pH 5.5-6.5) ในดินบนและเป็นกรดจัดมาก (pH 4.5-5.0) ในดินล่าง		
ข้อจำกัด	ความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ		
ข้อเสนอแนะ	ปรับปรุงบำรุงดินเพื่อเพิ่มแร่ธาตุที่เป็นประโยชน์แก่พืช ใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยเคมี และปุ๋ยพืชสด		

สมบัติทางเคมี	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ความจุแลกเปลี่ยนแคตไอออน	ความอึดตัวเบส	ฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์	โพแทสเซียมที่เป็นประโยชน์	ความอุดมสมบูรณ์ของดิน
	0-25	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
	25-50	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
	50-100	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
							

ภาพที่ 2 หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินนครพนม

ชุดดิน	ร้อยเอ็ด	Series (Re)	กลุ่มชุดดินที่ 17
สภาพพื้นที่	ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ มีความลาดชัน 0-2 %		
ภูมิสังฐาน	พื้นที่เกือบราบหรือที่ราบ		
วัตถุต้นกำเนิด	ตะกอนของหินตะกอนเนื้อหยาบ		
การระบายน้ำ	ค่อนข้างเลวถึงเลว		
การซึมผ่านได้ของน้ำ	ปานกลางถึงช้า	การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน	ช้า
ลักษณะสมบัติของดิน	เป็นดินลึกลับมาก ดินบนเป็นดินร่วนปนทรายหรือดินทรายปนดินร่วน สีน้ำตาลปนเทาหรือสีน้ำตาล ดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายหรือดินร่วนปนทราย อาจพบชั้นดินร่วน ปนดินเหนียวหรือดินเหนียว สีเทาปนน้ำตาลอ่อนหรือเทาปนชมพู พบจุดประสีน้ำตาลปนเหลืองหรือสีน้ำตาลปนแดงตลอด ปฏิกริยา ดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดเล็กน้อย (pH 5.0-6.5) ในดินบนและเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดเล็กน้อย (pH 4.5-6.5) ในดินล่าง		
ข้อจำกัด	เนื้อดินค่อนข้างเป็นทราย ความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ เสี่ยงต่อการขาดน้ำในฤดู เพาะปลูก		
ข้อเสนอแนะ	หากใช้ทำนาควรมีการชลประทานเข้าช่วยและมีการปรับปรุงสมบัติทางกายภาพและเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน โดยการใส่ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยคอก และปุ๋ยเคมีเพิ่มขึ้น ถ้าปลูกพืชโดยอาศัยน้ำฝน ควรเลือกระยะเวลาปลูกที่เหมาะสมเพื่อลดอัตราเสี่ยงของการขาดแคลนน้ำ		

สมบัติทางเคมี	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ความจุแลกเปลี่ยนแคตไอออน	ความอิมตัวเบส	ฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์	โพแทสเซียมที่เป็นประโยชน์	ความอุดมสมบูรณ์ของดิน
	0-25	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง
	25-50	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
	50-100	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ

ภาพที่ 3 หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินร้อยเอ็ด

ชุดดิน	ห้วยแกลง	Series (Ht)	กลุ่มชุดดินที่ 40
สภาพพื้นที่	ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาด มีความลาดชัน 1-12 %		
ภูมิสังฐาน	พื้นที่เกือบราบหรือที่เกือบราบ (peneplain)		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	การผุพังสลายตัวอยู่กับที่ และ/หรือ เคลื่อนย้ายมาเป็นระยะทางไม่ไกลนัก ของหินทราย		
การระบายน้ำ	ดี		
การซึมผ่านได้ของน้ำ	เร็ว	การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน	ปานกลาง
ลักษณะสมบัติของดิน	เป็นดินลึกมาก เนื้อดินเป็นทรายปนดินร่วนหรือดินร่วนปนทราย สีน้ำตาลปนเทา ดินล่างเป็นดินร่วนปนทรายและดินร่วนเหนียวปนทรายในตอนล่าง สีน้ำตาลหรือสีน้ำตาลปนเหลือง อาจพบจุดประสีต่าง ๆ ปริมาณเล็กน้อย ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดเล็กน้อย (pH 5.5-6.5) ในดินบน และเป็นกรดจัดมาก (pH 4.5-5.0) ในดินล่าง		
ข้อจำกัด	เนื้อดินค่อนข้างเป็นทราย มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ		
ข้อเสนอแนะ	ควรปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของดิน ป้องกันการขาดน้ำและการชะล้างพังทลาย การเลือกระยะเวลาปลูกพืชที่เหมาะสม การจัดหาแหล่งน้ำโดยการขุดสระ ใช้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยเคมี เพื่อเพิ่มแร่ธาตุต่าง ๆ ให้แก่ดินและปรับปรุงสมบัติทางกายภาพของดิน		

สมบัติทางเคมี	ความลึก	อินทรีย์วัตถุ	ความจุแลกเปลี่ยนแคตไอออน	ความอึดตัวเบส	ฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์	โพแทสเซียมที่เป็นประโยชน์	ความอุดมสมบูรณ์ของดิน
	(ซม.)						
	0-25	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
	25-50	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
	50-100	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ

ภาพที่ 4 หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินห้วยแกลง

ชุดดิน	วังน้ำเขียว	Series (Wk)	กลุ่มชุดดินที่ 48
สภาพพื้นที่	ลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อยถึงเป็นเนินเขา มีความลาดชัน 2-35 %		
ภูมิสัณฐาน	ลานตะพัก เขิงเขา เนินเขา หรือบริเวณพื้นที่เหลือค้ำจากการกัดกร่อน		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	การผุพังสลายตัวอยู่กับที่ และ/หรือ เคลื่อนย้ายมาเป็นระยะทางไม่ไกลนัก ของหินทราย		
การระบายน้ำ	ดี		
การซึมผ่านได้ของน้ำ	ปานกลางถึงเร็ว	การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน	ปานกลางถึงเร็ว
ลักษณะสมบัติของดิน	เป็นดินต้นถึงชั้นกรวด เศษหิน มีเนื้อดินเป็นทรายปนดินร่วนหรือดินร่วนปนทราย สีน้ำตาลเข้มหรือน้ำตาลปนเทา ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดเล็กน้อย (pH 5.5-6.5) ส่วนดินล่างมีเนื้อดินเป็นดินร่วนปนทรายปนเศษหิน และกรวดปริมาณมาก สีน้ำตาลแก่หรือแดงปนเหลือง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดจัดมาก (pH 4.5-5.0) และพบ ชั้นหินพื้นภายในความลึก 50 เซนติเมตร. และพบเศษหิน ก้อนหินลอยหน้าบนผิวดินอยู่ทั่วไป		
ข้อจำกัด	เป็นดินต้นถึงชั้นเศษหินหนาแน่น พื้นที่มีความลาดชันสูง		
ข้อเสนอแนะ	บริเวณที่มีความลาดชันไม่มากนัก และดินไม่ตื้นมาก อาจใช้ปลูกพืชไร่ได้ แต่ต้องรบกวนดินน้อยที่สุด พร้อมทั้งจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำที่เหมาะสมโดยใช้วิธีพืช เพิ่มความอุดมสมบูรณ์แก่ดินและเพิ่มผลผลิตพืชโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมี พื้นที่ลาดชันสูงไม่ควรนำมาใช้เพาะปลูก ควรให้คงสภาพป่าหรือฟื้นฟูสภาพป่า		

สมบัติทางเคมี	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ความจุ แลกเปลี่ยน แคตไอออน	ความ อิ่มตัวเบส	ฟอสฟอรัสที่ เป็น ประโยชน์	โพแทสเซียม ที่เป็น ประโยชน์	ความอุดม สมบูรณ์ของ ดิน
	0-25	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
	25-50	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
							

ภาพที่ 5 หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินวังน้ำเขียว

ตารางผนวกที่ 2 พื้นที่ชลประทานจังหวัดบึงกาฬจำแนกตามอำเภอ ตำบล

อำเภอ	เนื้อที่ (ไร่)	ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)
โซ่พิสัย	1,390.15	โซ่	1,390.15
รวม	1,390.15		1,390.15

ที่มา: กรมชลประทาน, 2564

ตารางผนวกที่ 3 ระดับน้ำเก็บกักของอ่างเก็บน้ำในจังหวัดบึงกาฬ

หน่วย: ล้าน ลบ.ม

ลำดับที่	อ่างเก็บน้ำ	ประเภท อ่าง	อำเภอ	ตำบล	ระดับน้ำ ต่ำสุด	ระดับน้ำ เก็บกัก
1	อ่างเก็บน้ำห้วยชำ อ.โซ่พิสัย	กลาง	โซ่พิสัย	โซ่	0.87	2.40
2	อ่างเก็บน้ำห้วยสหาย อ.บึงคล้า	กลาง	บึงคล้า	หนองเต็น	0.18	1.96
	รวม				1.05	4.36

ที่มา: กรมชลประทาน, 2564

ตารางผนวกที่ 4 พื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินจำแนกตามอำเภอ ตำบล

อำเภอ/ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)	อำเภอ/ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)
อำเภอเซกา	248,125	ปากคาด	840
บ้านต๋อง	70,673	นาตง	294
เซกา	45,050	นาแก้ง	12
โสกก่าม	40,204	อำเภอพรเจริญ	168,981
น้ำจั้น	29,555	หนองหัวช้าง	69,285
ปงไฮ	26,651	ป่าแฝก	31,150
ท่าสะอาด	19,169	ศรีสำราญ	30,757
ท่ากกแดง	9,193	ดอนหญ้านาง	15,346
หนองทุ่ม	6,467	ศรีชมภู	8,123
ซาง	1,163	พรเจริญ	7,214
อำเภอโซ่พิสัย	285,277	วังชมภู	7,107
ศรีชมภู	63,311	อำเภอเมืองบึงกาฬ	249,307
บัวตูม	51,751	นาสวรรค์	42,580
ถ้ำเจริญ	51,523	ค่านาคี	40,488
โซ่	49,002	โคกก่อง	37,104
เหล่าทอง	25,640	หนองเล็ง	28,104
หนองพันทา	22,209	ชัยพร	27,945
คำแก้ว	21,842	หนองแข็ง	26,244
อำเภอบึงโขงหลง	98,854	โป่งเปือย	17,792
บึงโขงหลง	37,162	โนนสมบูรณ์	12,286
โพธิ์หมากแข้ง	30,142	วิศิษฐ์	8,665
ท่าดอกคำ	18,823	หอคำ	7,391
ดงบัง	12,727	บึงกาฬ	708
อำเภอบุ่งคล้า	16,448	อำเภอศรีวิไล	146,442
โคกกวาง	9,529	นาสะแบง	40,631
หนองเดิน	4,390	ชุมภูพร	39,061
บุ่งคล้า	2,529	นาแสง	35,488
อำเภอปากคาด	51,113	นาสิงห์	25,623
สมสนุก	27,172	ศรีวิไล	5,640
โนนศิลา	16,183		
หนองยอง	6,613		

ที่มา: <http://agri-map-online.moac.go.ht>, 2564

ตารางผนวกที่ 5 กิจกรรมการเกษตรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรจังหวัดบึงกาฬ

ลำดับ	กิจกรรมการเกษตร	เกษตรกร (ราย)	ไร่
1	ยางพารา	49,969	783,604
2	ข้าวนาปี	46,461	490,296
3	ปาล์มน้ำมัน	3,730	34,780
4	ข้าวนาปรัง	905	7,944
5	มันสำปะหลังโรงงาน	862	7,191
6	ยูคาลิปตัส	852	7,121
7	ทุเรียน	391	1,887
8	เงาะ	255	914
9	หญ้าเลี้ยงสัตว์	126	659
10	ปลาน้ำจืดอื่น ๆ	413	608
11	กล้วยน้ำว้า	219	604
12	อ้อยโรงงาน	26	579

ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร, 2564

ตารางผนวกที่ 6 ทะเบียนปลูกพืชสมุนไพรของเกษตรกรจังหวัดบึงกาฬ

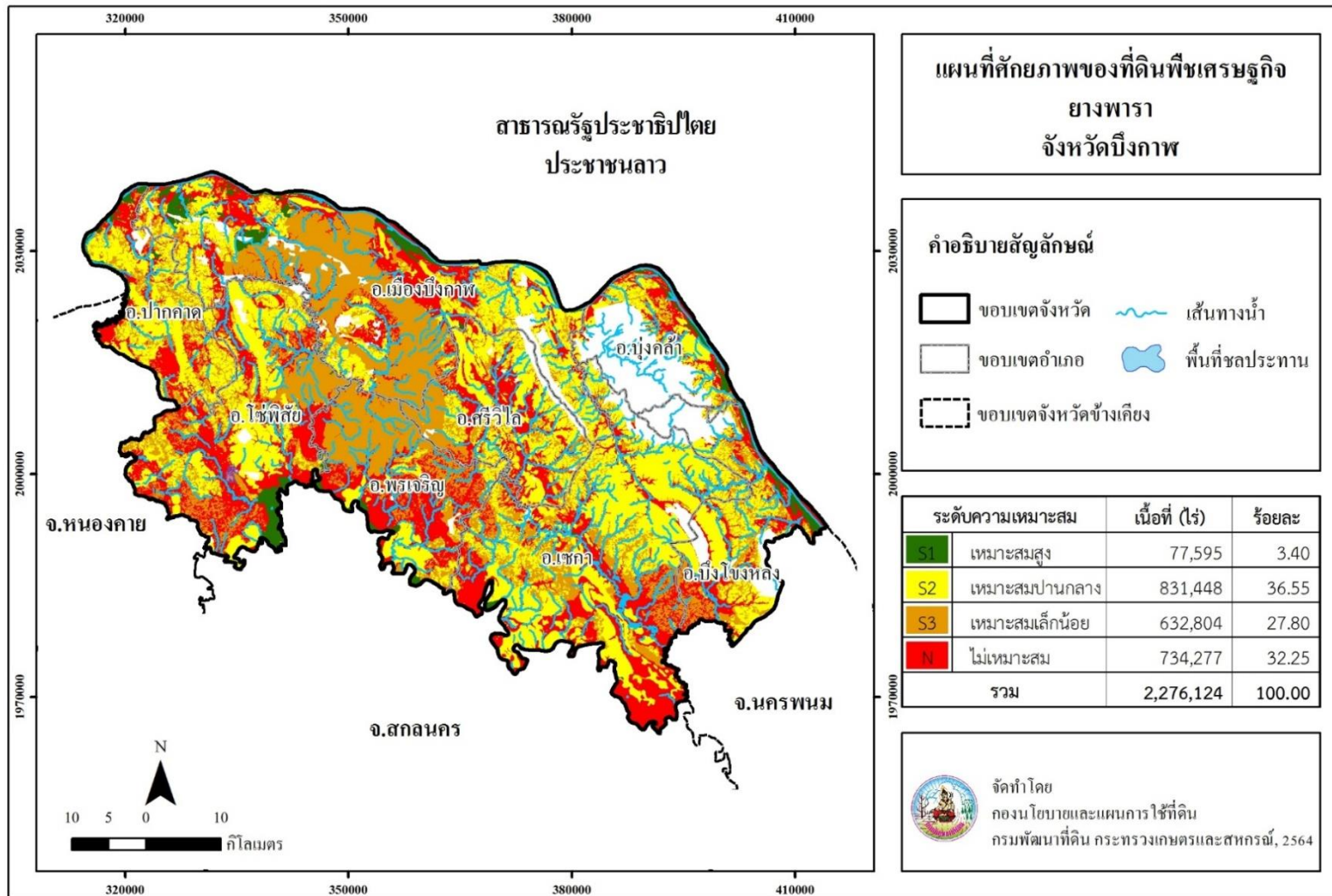
ลำดับ	ชนิด	เกษตรกร (ราย)	เนื้อที่ (ไร่)	อำเภอ
1	ตะไคร้หอม	1	16	พรเจริญ
2	พริกไทย	1	6	บึงคล้า
3	เจียวกู่หลาน	1	1	พรเจริญ
4	สมุนไพรอื่น ๆ	4	27	พรเจริญ โศพิสัย บึงคล้า เมืองบึงกาฬ
	รวม	7	50	

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2564

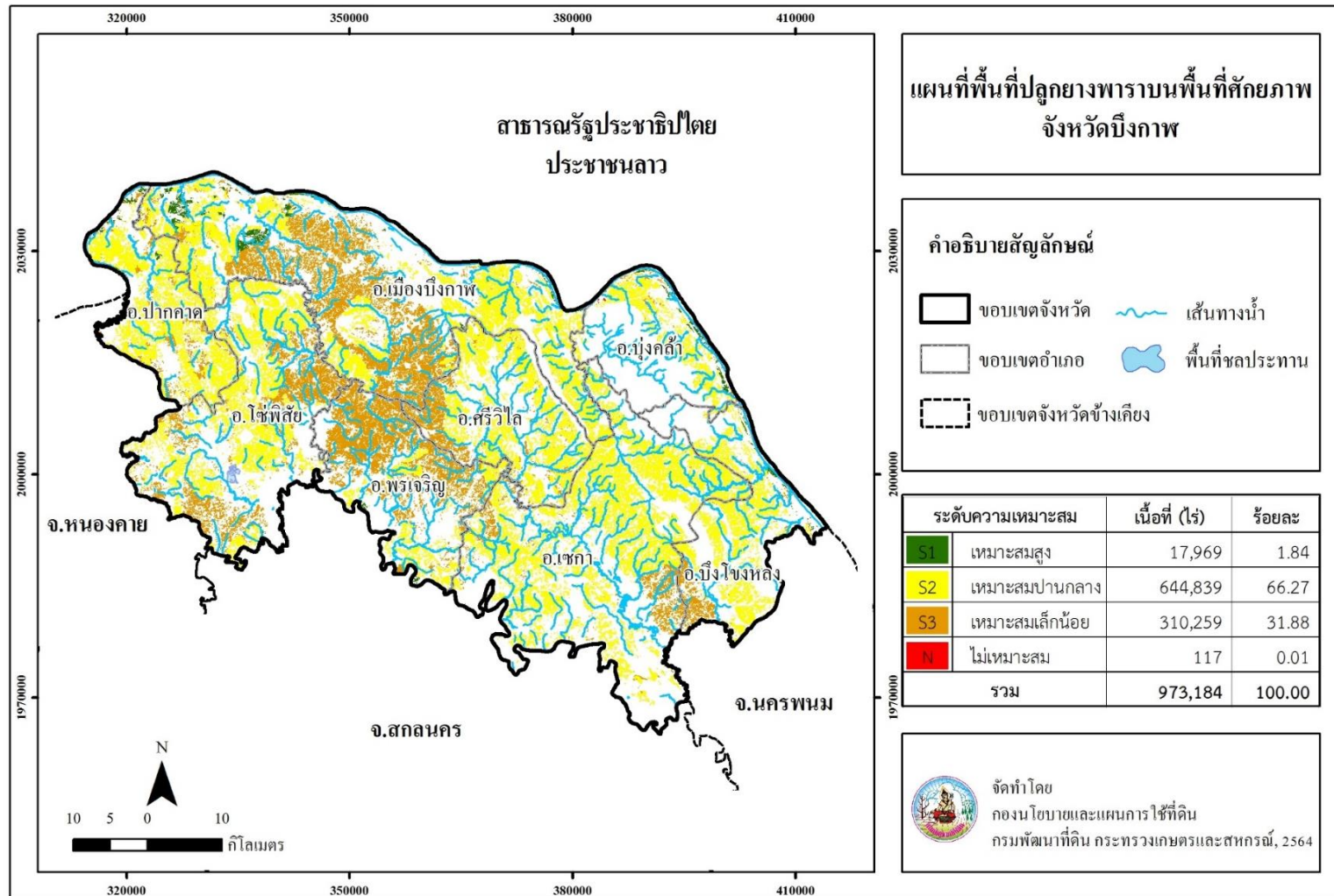
ตารางผนวกที่ 7 โรงงานและแหล่งรับซื้อสินค้าเกษตรในพื้นที่จังหวัดบึงกาฬ

โรงงานอุตสาหกรรม แหล่งรับซื้อ และสหกรณ์การเกษตร	จำนวนจุด (แห่ง)	โรงงานด้านเกษตร	จำนวนจุด (แห่ง)
โรงงานผลิตมันเส้น	4	โรงงานด้านการเกษตรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง	19
สหกรณ์การเกษตร	35	โรงสีขนาดกลาง	2
โรงงานแปรรูปไม้ยางพารา	1	โรงสีขนาดเล็ก	1
รวม	40	รวม	22

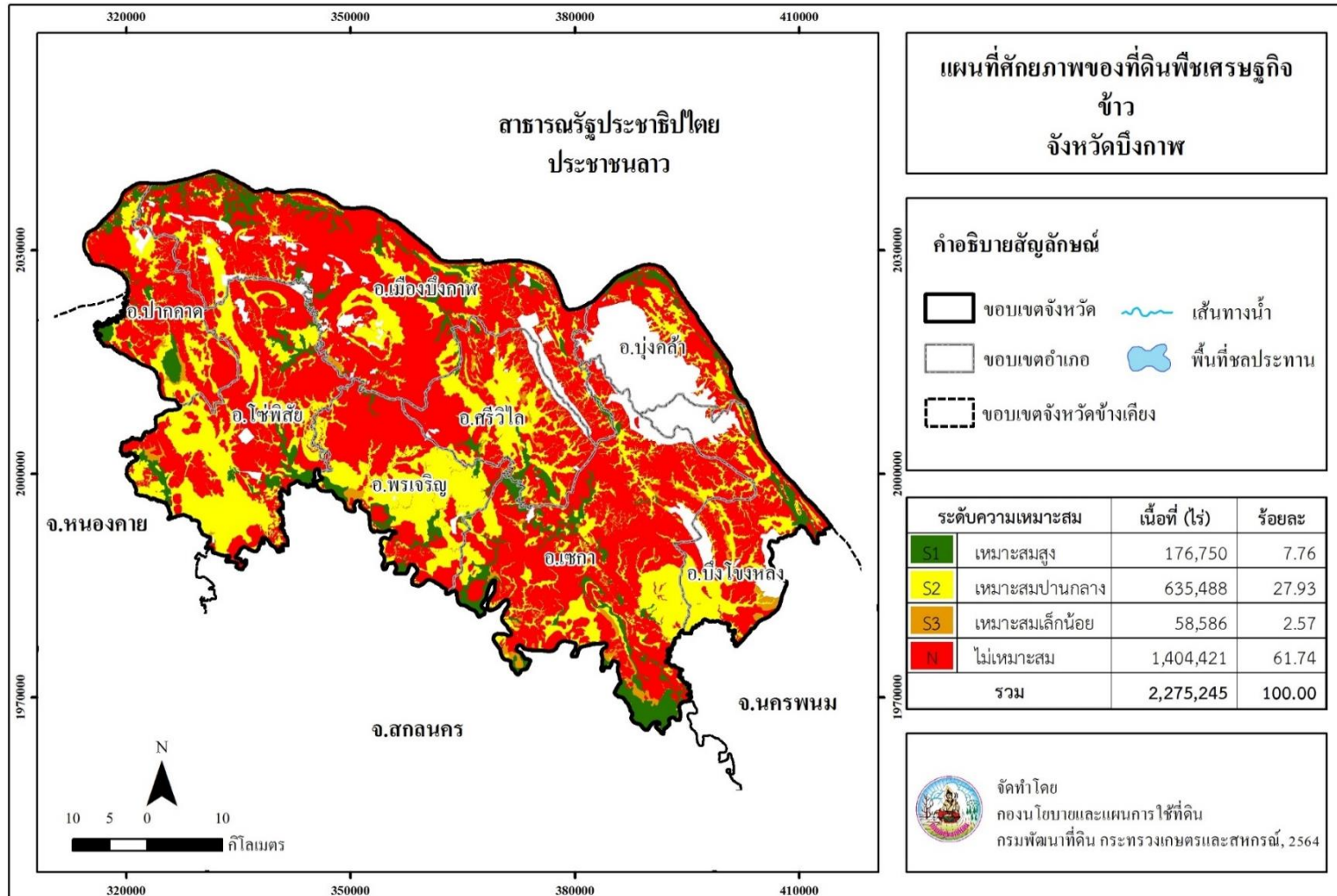
ที่มา: <http://agri-map-online.moac.go.th>, 2564

ภาพที่ 6 ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจยางพารา จังหวัดบึงกาฬ

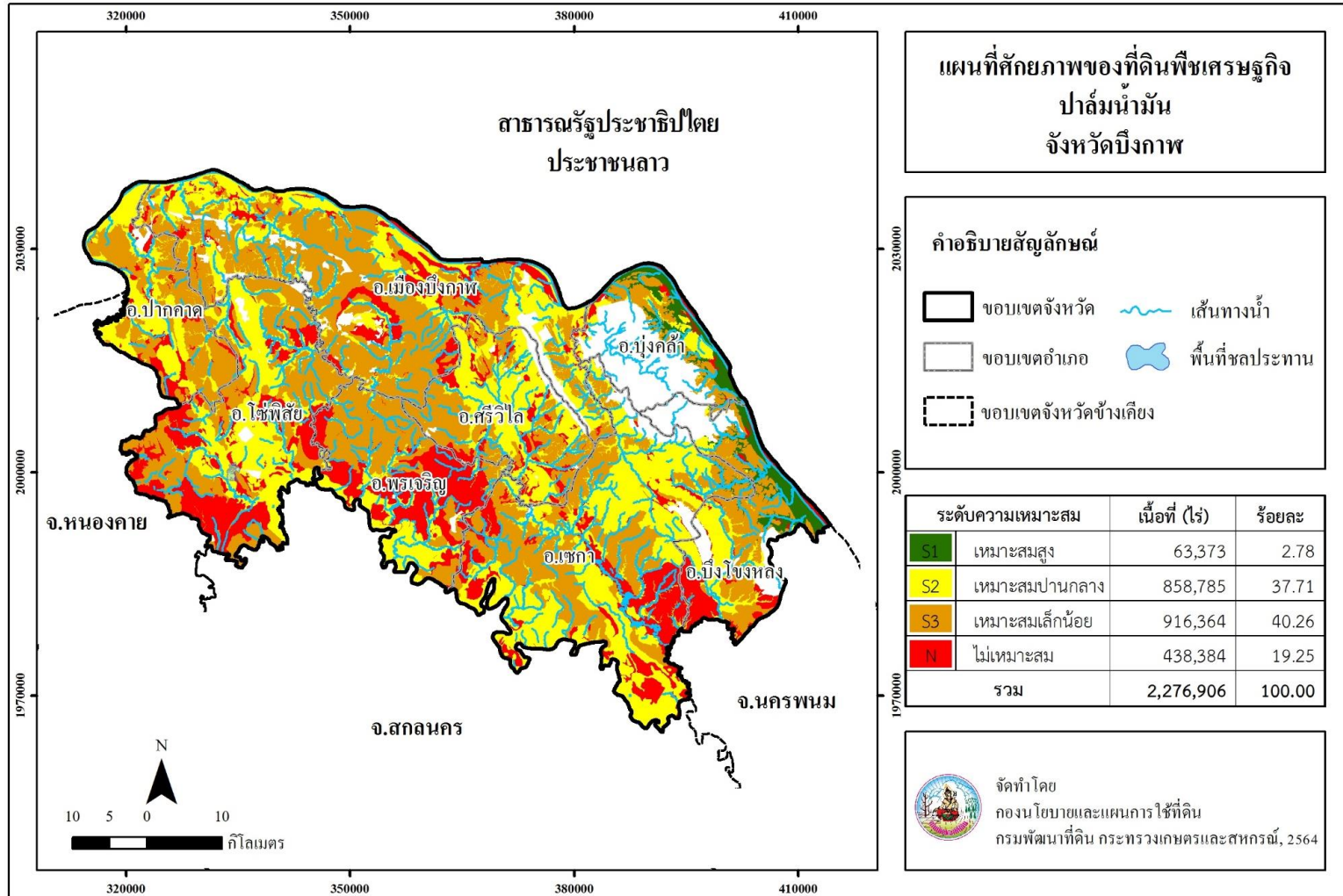

ภาพที่ 7 พื้นที่ปลูกยางพาราบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดบึงกาฬ

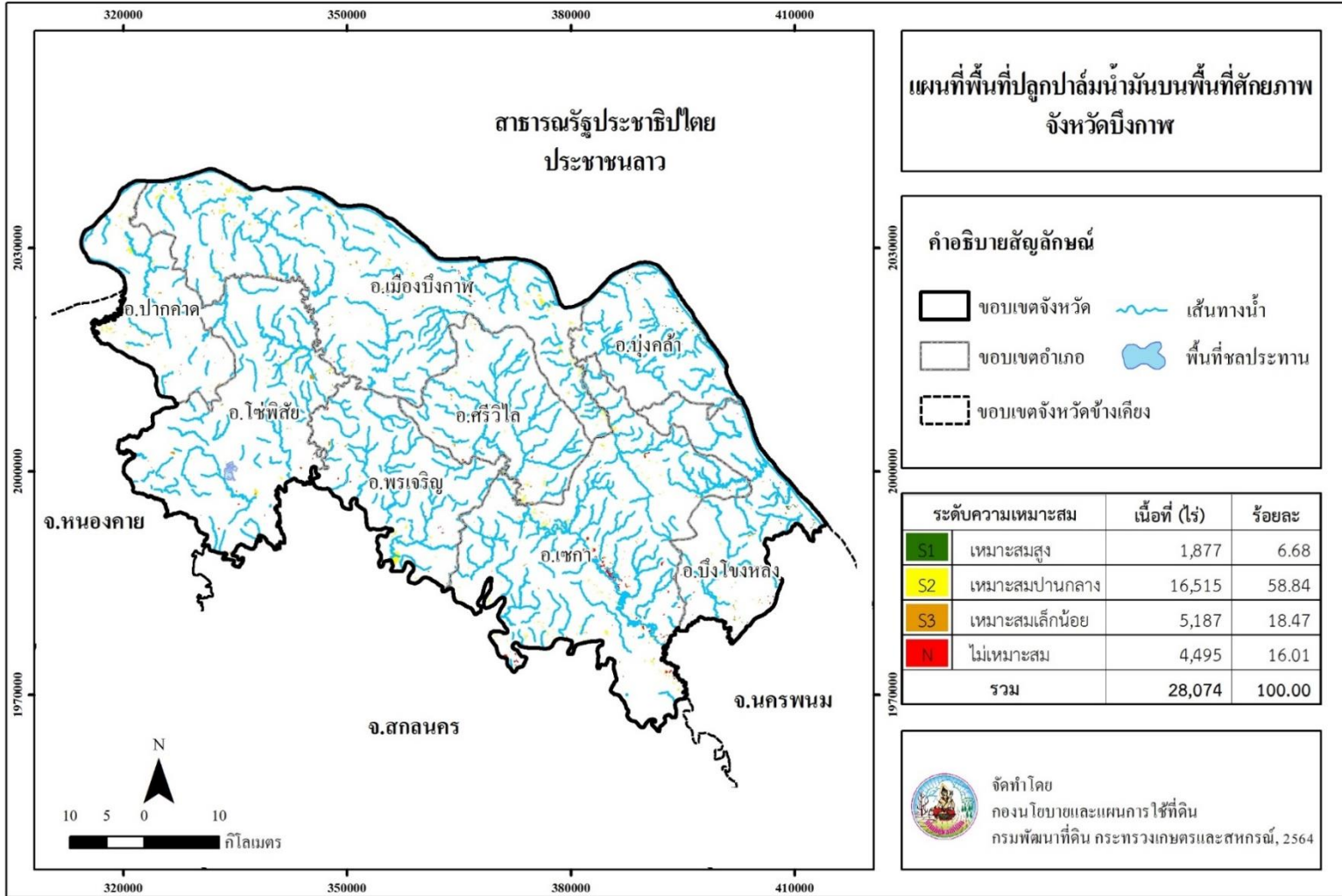

ภาพที่ 8 ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจข้าว จังหวัดบึงกาฬ

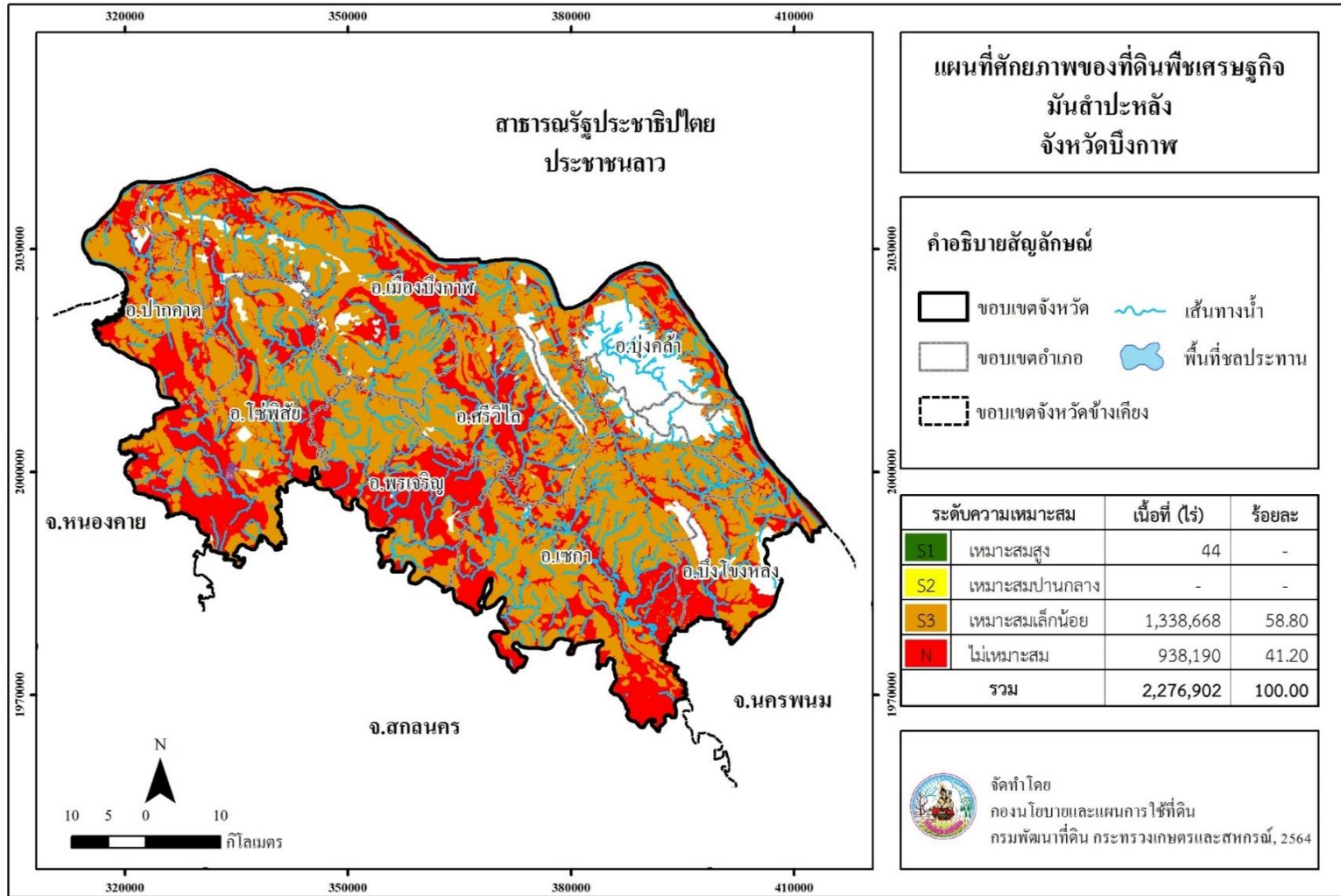

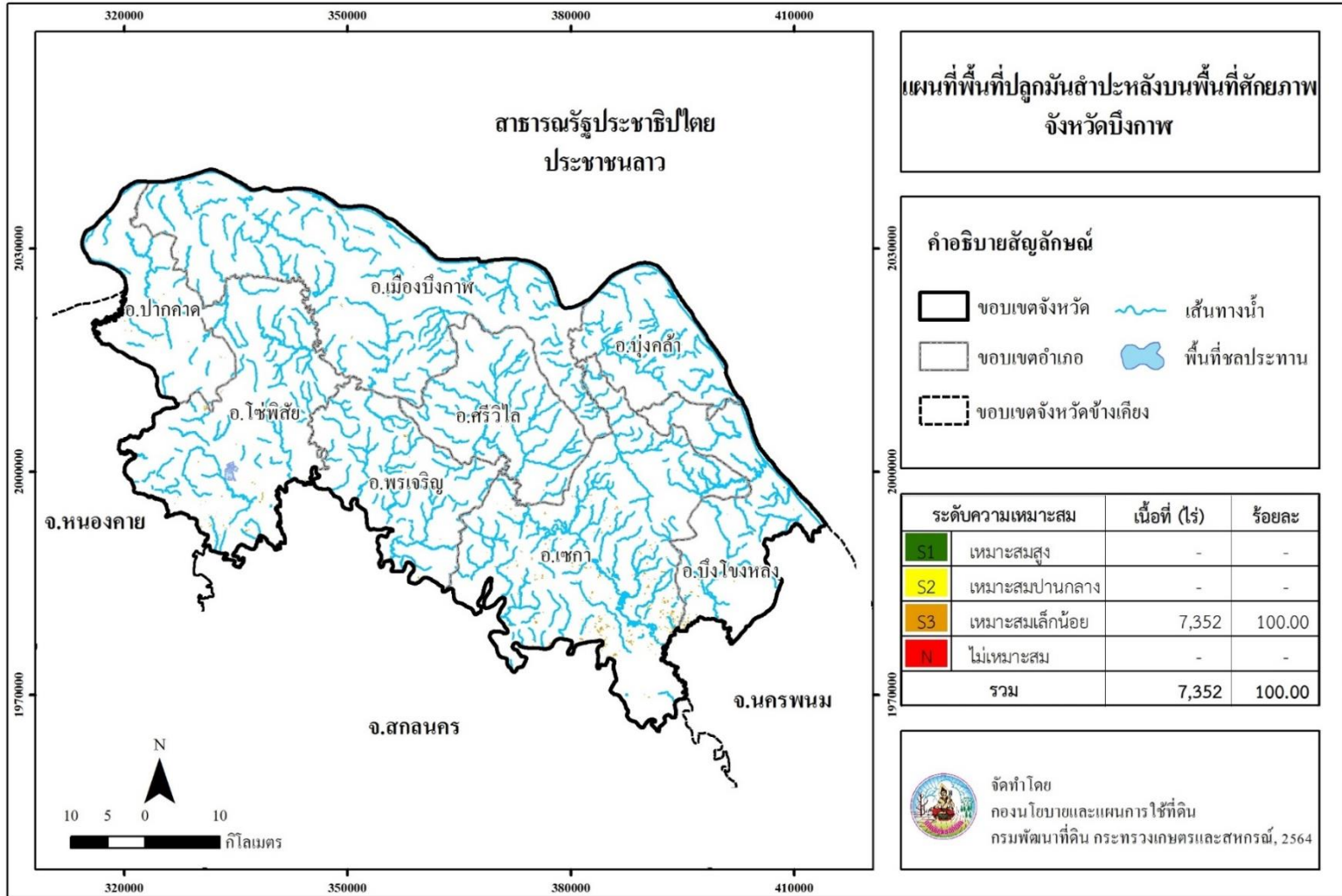
ภาพที่ 10 ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจปาล์มน้ำมัน จังหวัดบึงกาฬ

ภาพที่ 11 พื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดบึงกาฬ

ภาพที่ 12 ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจมันสำปะหลัง จังหวัดบึงกาฬ

ภาพที่ 13 พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดบึงกาฬ

Land Development Department
2003/61 Phahonyothin Road.
Lard Yao, Chatuchuk, Bangkok 10900
Call Center : 1760
www.idd.go.th

DOWNLOAD